

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Taija Teräväinen

LAKI SAATAVIEN PERINNÄSTÄ

22.4.1999/513

Kuluttajasaatavien perintää koskevien muutossäädösten vaikutus perintäprosessiin

Liiketalous 2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Taija Teräväinen
Opinnäytetyön nimi	Kuluttajasaatavien perintää koskevien muutossäädösten vaikutus perintäprosessiin
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	51 + 1 liite
Ohjaaja	Marika Teirfolk-Naarmala

Tutkimuksessa tutkitaan, kuinka kuluttajasaatavien perintää koskevat muutossäädökset ovat vaikuttaneet perintäprosessiin käytännössä. Tutkimuksessa tarkastellaan ainoastaan niitä muutossäädöksiä, joita perintälakiin on kuluttajasaatavien osalta tehty. Tärkeimpinä lähteinä on käytetty lakia saatavien perinnästä, tutkimuksen kannalta relevantteja hallituksen esityksiä, oikeuskirjallisuutta sekä haastatteluita.

Tutkimus on kattava kokonaiskatsaus kaikista kuluttajasaatavien perintää koskevista muutossäädöksistä sekä niiden vaikutuksista perintäprosessiin. Työn alussa esitetään kuluttajasaatavan perintään liittyvää lainsäädäntöä ja siihen vuosien varrella tehtyjä muutossäädöksiä. Tämän jälkeen selvennetään keskeisiä kuluttajaperinnän käsitteitä, määritellään perinnän osapuolet sekä perintäprosessi. Lopuksi analysoidaan perintälakiin tehtyjen muutossäädösten vaikutusta kuluttajasaatavien perintään käytännössä.

Tutkimustulokset osoittavat, että perintälakiin tehdyt kuluttajasaatavia koskevat muutossäädökset ovat olleet huomattavia. Muutokset ovat tietyssä määrin heikentäneet perintätoimiston tehokkuutta ja velkojan mahdollisuutta päästä tehokkaasti oikeuksiinsa. Lisäksi muutoksilla on ollut vaikutusta perintätoimiston kannattavuuteen ja velkojan kassavirtaan. Tutkimustuloksista voidaan todeta, että perintälakiin tehdyillä muutoksilla on ajateltu ainoastaan velallisen etua ja asemaa. Perintätoimiston näkökulmasta tutkimustulokset osoittavat, että perintäkeinojen käyttöä on rajoitettu ja niistä saataville perintäpalkkioille on asetettu alhaisemmat enimmäismäärät. Velkojan näkökulmasta tutkimustulokset osoittavat, että velallisen kustannuspainetta on siirretty yhä enemmän velkojalle. Yleisesti perintälain muutokset ovat, tutkimustuloksien mukaan, aiheuttaneet oikeudellisen perinnän yleistymisen ja näin perinnän pitkittymisen sekä velallisten maksuhäiriömerkintöjen lisääntymisen.

ABSTRACT

Author	Taija Teräväinen
Title	The changes made to the Debt Collection Act and the effect of those changes on the debt collection from consumers
Year	2017
Language	Finnish
Pages	51 + 1 Appendices
Name of Supervisor	Marika Teirfolk-Naarmala

The thesis investigated how the changes made in the legislation concerning debt collection have affected the debt collection process in practise. The thesis focused only on the changes made in the legislation concerning consumers. The most important sources used were the Debt Collection Act, government proposals, judicial literature and interviews.

A comprehensive overview concerning all the changes made in the Debt Collection Act regarding debt collection from consumers and the effects of those changes regarding the debt collection process are presented. At first the legislation concerning debt collection from consumers is explained together with the changes made to that legislation during the past years. After this the most pivotal concepts of debt collection from consumers are clarified, the parties of debt collection are defined and the debt collection process is explained. Finally, the changes made in the Debt Collection Act and its effects on the debt collection from consumers are analysed.

The findings show that the changes made to the Debt Collection Act have been significant. To a certain extent the changes have weakened the efficiency of debt collection agencies as well as the creditor's possibilities to efficiently execute his rights. In addition the changes have affected the profitability of debt collection agencies and the cash flow of creditors. The findings also indicate that the changes to the Debt Collection Act have been made especially with regard to the debtor's benefit and stand. From the debt collection agency's perspective the findings show that the methods of collection have been restricted and the chargeable fees from the collection procedure have been reduced by setting a lower than before maximum for the costs of collection. From the creditors point of view the findings indicate that the cost pressure of collection is shifting from the debtor to the creditor. In general the changes made in the Debt Collection Act have, according to the thesis, caused an increase in the number of cases going to legal collection and, hence, prolonged the duration of the debt collection process as well as caused an increase in the amounts of payment default entries for the debtor consumer.

Keywords	debt collection, consumer, Deb Collection Act
----------	---

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

LYHENTEET

1	JOHDANTO.....	9
2	TUTKIMUKSEN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN VIITEKEHYS	11
2.1	Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513.....	11
2.2	Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 21.1.2005/28	12
2.2.1	Velallisen oikeus saada tietoja	12
2.2.2	Perintäkulujen korvaaminen ja ulosottokelpoisuus.....	13
2.2.3	Kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät	14
2.2.4	Perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavien perinnässä.....	15
2.2.5	Velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä.....	15
2.3	Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 29.8.2008/568	16
2.3.1	Hyvä perintätapa	16
2.4	Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 18.1.2013/31	17
2.4.1	Hyvä perintätapa	17
2.4.2	Maksuvelvollisuuden kiistäminen.....	18
2.4.3	Velallisen oikeus pyytää kuluttajasaatavan perinnän keskeyttämistä.....	19
2.4.4	Maksuvaatimus kuluttajasaatavan perinnässä.....	20
2.4.5	Kuluttajasaatavan velkominen tuomioistuimessa	21
2.4.6	Kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismäärät.....	22
2.4.7	Perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavan perinnässä.....	24
2.4.8	Kulukorvaukseen oikeuttavien maksuvaatimusten ja maksusuunnitelmien enimmäismäärät kuluttajasaatavan perinnässä	25
2.4.9	Velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä.....	26

3	KULUTTAJASAAATAVA KÄSITTEENÄ.....	27
3.1	Saatava	27
3.2	Kuluttaja, kulutushyödyke ja kuluttajasaatava	28
4	PERINNÄN OSAPUOLET JA PERINTÄPROSESSI.....	30
4.1	Velallinen	30
4.2	Velkoja.....	32
4.3	Perintätoimisto	33
4.4	Perintäprosessi	34
5	MUUTOSSÄÄDÖSTEN KÄYTÄNNÖN VAIKUTUS	
	KULUTTAJASAAATAVIEN PERINTÄÄN.....	39
5.1	Perintätoimiston toiminta.....	39
5.2	Perintätoimiston tehokkuus.....	40
5.3	Perintätoimiston kannattavuus	41
5.4	Velkojan oikeudenmukaisuus	43
5.5	Velkojan kassavirta	44
5.6	Aikaisemmat arviot muutossäädösten vaikutuksista kuluttajasaatavien perintään.	45
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
	LÄHTEET.....	51

LIITTEET

KAAVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kaavio 1. Perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavan perinnässä.....	24
Kaavio 2. Kuluttajasaatavan perintäprosessin päävaiheet.....	37
Taulukko 1. Maksuvaatimuksesta perittävien perintäkulujen enimmäismäärät..	22
Taulukko 2. Maksusuunnitelmasta perittävien perintäkulujen enimmäismäärät.	23
Taulukko 3. Kuluttajasaatavan vapaaehtoisen perinnän kokonaiskulujen enimmäismäärät.	26

LYHENTEET

HE Hallituksen esitys

L Laki

Perintälaki Laki saatavien perinnästä (513/1999)

LIITELUETTELO

LIITE 1. Haastattelulomake

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, kuinka perintälakiin (513/1999) tehdyt kuluttajasaatavien perintää koskevat muutossäädökset ovat vaikuttaneet perintää harjoittavan yrityksen toimintaan ja perintäprosessiin käytännön tasolla. Tämä muodostaa varsinaisen tutkimusongelman. Tutkimuskysymykset koostuvat seuraavista kolmesta kysymyksestä: Ovatko lakimuutokset vaikuttaneet perintätoimistojen kannattavuuteen tai tehokkuuteen? Tuovatko lakimuutokset oikeudenmukaisuutta velkojille? Onko mahdollista, että velkojan kassavirta kärsii velallisen tahallista maksuhaluttomuudesta? Näkökulmina aihetta tutkittaessa on käytetty perintätoimistoa ja velkojaa.

Tutkimuksen tavoitteena on saada kokonaisvaltainen kuva ja käsitys siitä, mitä kuluttajasaatavia koskevia muutoksia perintälakiin on vuosien varrella tehty ja millaisia vaikutuksia niillä on ollut kuluttajasaatavan perimiseen perintää harjoittavan yrityksen kannalta. Aikaisemmat lakimuutokset unohtuvat helposti uusien muutoksien myötä tai ne ovat kokonaan tuntemattomia uusille alan työntekijöille sekä asiakkaille. Tutkimuksen avulla perintätoimistossa työskentelevät perintäkäsittelijät saavat kattavan kokonaiskuvan vuosien 1999–2013 aikana perintälakiin tehdyistä muutoksista koskien kuluttajasaatavien perintää. Näin perintäkäsittelijöiden on helpompi hahmottaa, miten asiat olivat ennen ja miten ne ovat nyt. Edellä mainitun avulla kuluttajavelallisten ammattitaitoinen palveleminen perintäprosessin aikana on helpompaa. Sekä velkojat että velalliset tiedustelevat jatkuvasti perintälain muutoksista ja niiden vaikutuksista perintäprosessiin käytännössä. Näin ollen tutkimus tuo arvokasta tietoa kuluttajasaatavien perintäprosessista myös velkojille ja velallisille. Lisäksi tutkimustulokset auttavat perintätoimistoja, jotka eivät ole aikaisemmin harjoittaneet kuluttajasaatavien perintää, saamaan tietoa huomioon otettavista lakimuutoksista.

Jotta voitaisiin tarkastella tehtyjä muutoksia, on ensimmäisenä tutustuttava perintälakiin, joka säätelee saatavien perintää. Perintälakiin tutustumisen jälkeen käyn kaikki muutossäädökset yksityiskohtaisesti läpi. Tämän jälkeen avaan aiheeseen

liittyvää teoriaa ja perinnän keskeisiä käsitteitä. Kun lainsäädäntö ja teoria on saatukulkemaan rinnakkain, on tarkasteltava niiden yhteispeliä todellisessa elämässä. Tutkimuksen empiirinen osuus muodostuu haastatteluista. Haastatteluiden avulla tutkin, millaisia vaikutuksia perintälain muutokset ovat käytännössä aiheuttaneet kuluttajasaatavien perintää harjoittavissa perintätoimistoissa. Haastattelut on toteutettu teemahaastatteluina ja nimettöminä etukäteen laadittujen kysymysten pohjalta. Yksi haastatteluista toteutettiin henkilökohtaisesti ja toinen puhelinhaastatteluna. Tutkimus on laadullinen tutkimus.

Johtopäätöksissä kuvataan tutkimuksen työvaiheita alusta loppuun asti, jonka jälkeen arvioidaan haastattelua aineistokeruumenetelmänä. Seuraavaksi esitetään yhteenveto tutkimustuloksista sekä arvioidaan niiden luotettavuutta. Tämän jälkeen siirrytään muutossäädöksiä vaikutuksista tehtyjen arvioiden ja toteutuneiden vaikutusten vertailuun. Lopuksi arvioidaan työn teon onnistumista ja tutkimustyön kokonaisuuden onnistumista tutkimussuunnitelmaan nähden. Ideat mahdollisista jatkotutkimusaiheista on listattu tutkimuksen loppuun.

2 TUTKIMUKSEN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa käsitellään kuluttajasaatavan perintää koskevaa lainsäädäntöä. Ensimmäiseksi kerrotaan, missä tilanteissa lakia saatavien perinnästä sovelletaan. Tämän jälkeen selvitetään, miksi perintälakiin on tehty muutoksia sekä käydään läpi kaikki tehdyt muutossäädökset ja täydennykset.

2.1 Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513.

Suomessa ei ollut ennen vuotta 1999 saatavien perintää koskevaa erityislakia. Esimerkiksi kuluttajaperinnän erityissäännöksistä säädettiin siihen asti ainoastaan kuluttajasuojalain 7 luvussa. (HE199/1996.) Vuonna 1999 voimaan tullutta lakia saatavien perinnästä sovelletaan erääntyneen saatavan perintään. Lain ensimmäisen pykälän mukaan soveltamisalaan kuuluu perintä sekä velkasuhteen osapuolten asema. Perinnällä tarkoitetaan tässä laissa niitä toimenpiteitä, joilla velallinen saatetaan vapaaehtoisesti suorittamaan velkojan saatava. (L22.4.1999/513.) Perintälakia sovelletaan sekä velkojan, että perintätoimiston ja muiden toimeksisaajien suorittamiin perintätoimenpiteisiin. Laki määrää, että velkojan suorittamaan perintään ei tarvitse erillistä toimilupaa, toisin kuin perintätoimiston tai muun toimeksisaajan suorittamaan perintään. Vaikka perintälaki säättääkin kaikista luonnollista henkilöä sekä yksityistä ja julkista oikeushenkilöä koskevista perintätoimista, keskitytään tässä työssä vain kuluttajasaatavia koskeviin säädöksiin. (Niemi 2014, 151.)

Perintälaki on yleislaki, jota sovelletaan, ellei asiasta ole toisin säädetty jossakin muussa laissa. Kuten aikaisemmin mainittiin, perintälakia sovelletaan erääntyneen saatavan perintään, mutta sitä ei kuitenkaan sovelleta saatavan perimiseen tuomioistuimessa. Oikeudenkäymismenettelystä säädetään erikseen oikeudenkäymiskaaressa (4/1734). Perintälaki säättää kuitenkin kaikista niistä toimenpiteistä, joita esimerkiksi perintätoimisto tekee oikeudenkäymismenettelyn ohessa. Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi maksuvaatimuksen ja kirjeen lähettäminen. Lähettävässä maksuvaatimuksessa ilmoitetaan velan maksumahdollisuudesta ilman

haastehakemuksen vireillepanoa. Lähetettävässä kirjeessä velalliselle annetaan tiedoksi tuomiosta luottotietoihin aiheutuva maksuhäiriömerkintä. Kuluttajasaatavan perintään sovelletaan monia muitakin lakeja, kuten kuluttajansuojalakia (38/1978) ja henkilörekisterilakia (471/1987). (Willman 1999, 22.)

Hyvän perintätavan noudattaminen ja velallisen kannalta sopimattoman menettelyn välttäminen ovat perintälain mukaan perinnän keskeisiä velvoitteita. Perintälaissa kuluttajasaatavien perintää on säädelty edellä mainittua yksityiskohtaisemmin. (Aurejärvi & Hemmo 2004, 70–71.) Hallituksen esityksillä perintälakia koskien kuluttajasaatavien perintää on täydennetty ensimmäisen kerran vuonna 2005 ja viimeisen kerran vuonna 2013. Lakimuutoksilla on haluttu saavuttaa kolme tavoitetta, jotka ovat hyvän perintätavan noudattaminen, velalliselta kohtuuttoman suurien perintäkulujen perimisen estäminen sekä vilpilliseen ja harhaanjohtavaan toimintaan puuttuminen. (Niemi 2014, 151.) Vuosien aikana tehtyjä muutoksia tarkastelemme seuraavaksi kronologisessa järjestyksessä siltä osin, kun ne ovat säädelleet kuluttajasaatavien perintään.

2.2 Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 21.1.2005/28

Vuonna 2005 perintälaista muutettiin 10 §:ä, koskien perintäkulujen korvaamista ja niiden ulosottokelpoisuutta. Tämän lisäksi perintälakiin lisättiin neljä seuraavaa täydennystä: velallisen oikeus saada tietoja perittävästä, kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät, perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavien perinnässä sekä velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä. Lakimuutokset tulivat voimaan 21.1.2005. (L21.1.2005/28.)

2.2.1 Velallisen oikeus saada tietoja

Aikaisemmin perintälaissa ei säädetty kuin takaajan tiedonsaantioikeudesta, mikä aiheutti ongelmia velallisen tiedonsaantioikeudesta. Ongelmia oli tilanteissa, joissa velallisella oli ollut vaikeuksia saada velkojalta tietoa velkojen kokonaismäärästä sekä perusteluita pääomalle kertyneistä koroista ja kuluista. Lakimuutos, koskien velallisen oikeutta saada velkojalta ajantasaisia tietoja, tehtiin velallisen

oikeusaseman parantamiseksi. Näistä tiedonantovelvoitteista säädettiin ainoastaan niiden kuluttajasaatavien osalta, joita peritään ammattimaisesti. Säädökset eivät siten vaikuttaneet velkojen suorittamaan vapaamuotoiseen perintään. (HE21/2004.)

Perintälain 4 a §:ssä säädettiin, että velallisella oli oikeus saada ilmaiseksi ajantasaista tietoa velkojen määrästä, velkojen perusteista, maksamattomista veloista, velkojen lyhennyksistä sekä velkapääomalle kertyneistä koroista ja kuluista. Velallisella oli oikeus saada eritelty ilmainen selvitys tiedoista vain kerran vuodessa. Mikäli velallinen halusi selvityksen useamman kerran vuodessa, oli velkoja oikeutettu kohtuulliseen korvaukseen selvityksen laatimisesta. (L21.1.2005/28.)

2.2.2 Perintäkulujen korvaaminen ja ulosottokelpoisuus

Säädökset velallisen velvollisuudesta korvata perintäkulut velkojalle olivat velallisen hyväksi pakottavia. Lakimuutoksen avulla haluttiin turvata kuluttajasaatavien perintäkulujen kohtuullisuus ja riittävä yhdenmukaisuus. (HE21/2004.) Velallisen kulukorvausvastuusta velkojaa kohtaan aiheutuneista perintäkuluista säädettiin perintälain 10 §:ssä. Velallinen oli velvollinen korvaamaan velkojalle tai velkojan lukuun toimivalle toimeksisaajalle velan perinnästä aiheutuvat kohtuulliset kulut. Se minkälaisina tässä tapauksessa pidettiin kohtuullisia kuluja, riippuu esimerkiksi velan määrästä, työmäärästä ja perintätoimenpiteiden välttämättömyydestä. Jos velkoja tai velkojan lukuun toimiva toimeksisaaja oli toiminut vastoin hyvää perintätapaa tai muuten laiminlyönyt asianmukaisia velvoitteita, ei velallinen ollut velvollinen korvaamaan perinnästä aiheutuneita kuluja. (L21.1.2005/28.)

Perintäkulujen ulosottokelpoisuutta koskevaa säädöstä muutettiin, jotta kuluvas-
tuun vaihtelut kuluttajavelallisen kohdalla eivät olisi niin suuret riippuen siitä, käyttääkö velkoja pakkoperintää vai vapaaehtoista perintää. Kuluvaihtelun minimoinniksi, ulosottokelpoisen kuluttajasaatavan perintäkulut saivat olla enintään 12 euroa perintäkerralta. (HE21/2004.) Suoraan ulosottokelpoisen saatavan perintä-

kuluista säädettiin perintälain 10 §:ssä seuraavasti. Mikäli saatava oli suoraan ulosottokelpoinen ilman tuomiota tai päätöstä, olivat myös saatavan perintäkulut suoraan ulosottokelpoisia ilman tuomiota tai päätöstä. Tähän ei vaikuttanut, johtuivatko perintäkulut velkojan tai perintätoimiston perinnän hoitamisesta. (L21.1.2005/28.)

2.2.3 Kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismäärät

Ennen lakimuutosta kuluttajasaatavien perintäkulujen enimmäismääristä, saatavien perintäkulujen suuruudet vaihtelivat suuresti. Vaihtelu perustui siihen, että perintätoimistot perivät perintäkuluja erilaisin perustein. Yksi perintätoimisto veloitti saatavan suuruudesta riippumatta, kiinteän toimenpidekohtaisen perintäkulun ja toinen saatavan suuruudesta riippuvaisen perintäkulun. Lakimuutoksen tavoitteena oli asettaa velalliset yhdenvertaiseen asemaan sekä perintäkulujen kohtuullisuus ja riittävä yhdenmukaisuus. (HE21/2004.)

Kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismääristä oli perintälain 10 a §:ssä säädetty seuraavasti. Kirjallisesta maksumuistutuksesta voitiin periä 5 euroa. Mikäli maksumuistutuksena oli käytetty jotakin muuta tapaa kuin tavallista kirjallista maksumuistutusta, voitiin siitä periä todellisuudessa aiheutuneet kulut. Saatavan pääoman ollessa 250 euroa tai vähemmän maksuvaatimuksesta voitiin vaatia perintäkuluja 21 euroa, mutta saatavan pääoman ollessa yli 250 euroa maksuvaatimuksesta voitiin vaatia perintäkuluja 45 euroa. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan maksuvaatimuksesta voitiin periä perintäkuluja 21 euroa. Kun velallisen kanssa oli yhdessä tehty maksusuunnitelma, voitiin sen laatimisesta vaatia perintäkuluja yhteensä 30 euroa. (L21.1.2005/28.)

Velalliselta voitiin vaatia enemmän perintäkuluja kuin oli säädetty, mikäli perintä oli aiheuttanut tavanomaista enemmän työtä. Vaatiessa perintäkuluja enemmän kuin niistä on säädetty, oli velalliselle esitettävä perusteltu erittely vaadituista perintäkuluista ja ilmoitettava perintäkulujen ylittävän normaalin määrän. Edellä

mainittua ei kuitenkaan voitu soveltaa, mikäli kysymyksessä oli suoraan ulosotto-kelpoinen saatava. (L21.1.2005/28.)

2.2.4 Perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavien perinnässä

Maksuvaatimusten lukumääristä ja niiden lähetysväleistä ei ollut säädetty perintälaisissa ennen tätä lakimuutosta. Ennen maksumuistutuksia saatettiin lähettää yksi tai kaksi, joskus jopa viisi. Maksuvaatimusten lähetysvälit vaihtelivat yhdestä viikosta kuukauteen. Kuluttajasaatavien perinnässä maksuvaatimusten lähetys saattoi tapahtua siten, että toinen maksuvaatimus lähetettiin velalliselle ennen kuin tämä oli ehtinyt vastaanottamaan ensimmäistäkään. Edellä mainittu menettely ei ollut kohtuullista velallista kohtaan, koska pienenkin saatavan perintäkulut saattoivat lyhyessä ajassa nousta suuriksi. (HE21/2004.)

Perintätoimien aikarajoista kuluttajasaatavan perinnässä oli perintälain 10 b §:ään täydennetty seuraavaa. Velasta oli lähetettävä lasku tai jokin muu peruste velan syntymiseksi. Laskun eräpäivästä 14 päivän kuluttua oli lähetettävä vähintään yksi kirjallinen maksumuistutus. Kirjallisen maksumuistutuksen lähettämisestä 14 päivän kuluttua oli lähetettävä maksuvaatimus. Toisen maksuvaatimuksen sai lähettää vasta, kun ensimmäisen maksuvaatimuksen lähettämisestä oli kulunut 14 päivää. Eräpäivällä tässä tarkoitetaan ajankohtaa, joka on merkattu laskulle tai jolloin velka on sovittu maksettavaksi. Velalliselta voitiin vaatia perintäkuluja vain, jos edellä esitetyt aikarajat täyttyivät. (L21.1.2005/28.)

2.2.5 Velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä

Velallisen kokonaiskuluvastuun alaisuuteen liittyvistä perintätoimenpiteistä säädettiin tässä vuoden 2005 lakimuutoksessa tarkemmin. Velallisen kuluvastuu kattoi maksumuistutuksen, maksuvaatimuksen ja velallisen kanssa laaditun maksusuunnitelman. Muista perintätoimiston tai velkojan käyttämisestä perintätoimista, kuten perintäkäynnin aiheuttamista kuluista, velallinen ei ollut vastuussa. Velallisen kokonaismaksumuistutukseen kuuluvien perintäkulujen tuli aina olla kohtuullisia ja perusteltuja. (HE21/2004.)

Perintälain 10 c §:ssä oli säädetty velallisen kokonaiskuluvastuusta kuluttajasaatavan perinnässä. Velallisen vastuu perinnästä aiheutuvista kokonaiskuluista riippui, oliko saatavan pääoman alle 250 vai enemmän. Mikäli saatavan pääoma oli 250 euroa tai vähemmän, velallisen kokonaiskuluvastuu oli 190 euroa. Mikäli saatavan pääoman oli enemmän kuin 250 euroa, oli velallisen kokonaiskuluvastuu puolestaan 220 euroa. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan perinnästä ei voitu vaatia enempää perintäkuluja kuin 59 euroa. (L21.1.2005/28.)

Velalliselta voitiin vaatia enemmän perintäkuluja kuin edellä on esitetty. Tämä tuli kysymykseen, mikäli perintätoimet ja niiden laajuus huomioon ottaen perintäkulujen määrä oli suurempi. Jos perintäkuluja vaadittiin enemmän kuin mitä niistä oli säädetty, oli velalliselle annettava perusteltu erittely vaadituista perintäkuluista sekä ilmoitettava, miksi perintäkuluja oli vaadittu enemmän kuin normaalisti. (L21.1.2005/28.)

2.3 Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 29.8.2008/568

Tämän vuonna 2008 tehdyn muutossäädöksen myötä muutettiin ensimmäisen kerran perintälain 4 §:ää koskien hyvää perintätapaa. Näiden muutoksien osalta laki tuli voimaan 1.10.2008. Lisää muutoksia tähän kyseiseen pykälään tehtiin vuonna 2013, joista kerrotaan lisää myöhempanä. (L29.8.2008/568.)

2.3.1 Hyvä perintätapa

Aikaisemmin kuluttajasaatavan perinnässä hyvästä perintätavasta säädettiin ainoastaan perintälaissa. Tämän lakiin tehdyn täydennyksen myötä hyvästä perintätavasta kuluttajan osalta säädettiin myös kuluttajansuojalaissa. Perintälain täydennyksen yhteydessä sopimattoman menettelyn piiriin luokitelluista toimintatavoista tehtiin erillinen luettelo. Luettelon avulla lain tulkinta olisi tulevaisuudessa tarkempaa ja selkeämpää. (HE32/2008.) Hyvä perintätapa sääteli, että perinnässä ei saanut käyttää sopimatonta tai hyvän tavan vastaista menettelyä. Perintälain 4 § sääteli hyvästä perintätavasta myös, ettei velalliselle saanut antaa vääriä tai har-

haanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seuraamuksista, aiheuttaa kohtuuttomia tai tarpeettomia kuluja taikka haittaa, eikä vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa. (L29.8.2008/568.)

2.4 Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta 18.1.2013/31

Vuonna 2013 perintälaissa muutettiin kuluttajasaatavien perintää koskien kuutta pykälää. Muutokset koskivat hyvää perintätapaa, maksuvaatimusta kuluttajasaatavan perinnässä, kuluttajasaatavan velkomista tuomioistuimessa, kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismääriä, perintätoimien aikarajoja kuluttajasaatavan perinnässä sekä kulukorvaukseen oikeuttavien maksuvaatimuksien ja maksusuunnitelmien enimmäismääriä kuluttajasaatavan perinnässä. Perintälakia täydennettiin kolmella pykälällä, jotka ovat maksuvelvollisuuden kiistäminen, velallisen oikeus pyytää perinnän keskeyttämistä sekä velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä. Edellä mainittujen muutoksien ja täydennyksien osalta laki on tullut voimaan 16.3.2013 ja on edelleen voimassaolevaa lainsäädäntöä. (L18.1.2013/31.)

2.4.1 Hyvä perintätapa

Jo aikaisemmin vuonna 2008 säädettiin hyvästä perintätavasta ja velallisen kannalta sopimattomasta menettelystä. Silloin säädöksen ulkopuolelle jäivät kuitenkin maksujärjestelyt sekä luotonantajan velvollisuudet kuluttajaa kohtaan maksuviivästystilanteissa. Maksujärjestelyillä tässä tarkoitetaan velallisen kanssa tehtävää maksusuunnitelmaa tai hänen pyynnöstään tehtävää maksuajanpidennystä. (HE57/2012.) Edellä mainittuun viitaten kuluttajansuojalaki säätelee tämän perintälain 4 §:n muutossäädöksen myötä kuluttajaa koskevan sopimattoman ja hyvän tavan vastaisen menettelyn lisäksi myös luotonantajan velvollisuuksista kuluttajaa kohtaan maksuviivästystilanteessa. Muita aikaisemmin muokattuja menettelyitä, joita perinnässä ei saa käyttää, lakimuutos täydentää seuraavasti. (L18.1.2013/31.)

1) Antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja maksun laiminlyönnin seuraamuksista tai muista velallisen kannalta merkityksellisistä seikoista;

2) aiheuttaa velalliselle kohtuuttomia tai tarpeettomia kuluja taikka tarpeetonta haittaa;

3) vaarantaa velallisen yksityisyyden suojaa.

Vanhentunutta tai muusta syystä lakannutta saatavaa ei saa periä.
(L18.1.2013/31.)

Esimerkkinä yllä listatusta totuudenvastaisesta ja harhaanjohtavasta tiedosta on, kun velkoja uhkaa velallista perusteettomalla maksuhäiriömerkinnällä. Velalliselle kohtuuttomien tai tarpeettomien kulujen aiheuttaminen voi tapahtua esimerkiksi seuraavassa tilanteessa. Velalliselta vaaditaan maksettavaksi sellaisen maksusuunnitelman laatimisesta aiheutuneet kulut, minkä noudattaminen on ollut jo suunnitelman tekohetkellä mahdotonta velallisen maksukyky huomioon ottaen. Saatavan vanhentumista koskeva säännös täydennettiin perintälakiin tässä muutossäädöksessä. Vanhentumisella tässä tarkoitetaan sitä, että kun velka vanhentuu, velallisen velvollisuus suorittaa velka lakkaa. Vanhentumisesta säädetään tarkemmin velan vanhentumisesta annetussa laissa (728/2003). (HE57/2012.)

Tämän muutossäädöksen nojalla velkojan sekä toimeksisaajan on tapauskohtaisesti arvioida maksujärjestelyiden ja maksusuunnitelmien realistisuus ottaen huomioon velallisen maksukyky. Maksuviivästystilanteissa luotonantajan velvollisuuksiin kuluttajaa kohtaan kuuluvat tiedot sekä neuvot maksuvaikeuden estämisestä ja hoitamisesta. Lisäksi luotonantajan on suhtauduttava vastuullisesti kuluttajavelallisen maksusuunnitelmiin ja maksuajanpidennyksiin. (HE57/2012.) Muutossäädös on tarkoitettu sopimattoman painostuksen ja epäasiallisten menettelytapojen poistamiseksi. Niemi (2014, 152) painottaa, että hyvän perintätavan mukaisesti perinnän tulee olla asiallista, tahdikasta ja velallisen yksityisyyttä kunnioittavaa. Velallisen oikeuksia ja asemaa heikompana osapuolena painotetaan asioina, jotka perintätoimiston tulee perinnässä huomioida. (Niemi 2014, 152.)

2.4.2 Maksuvelvollisuuden kiistäminen

Velan maksuvelvollisuuden kiistämisen säädöksiä sovelletaan sekä kuluttajasääntelyyn että muihin saataviin lukuun ottamatta trattaperintää. Käsittelemme tässä

säädöstä vain kuluttajasaatavien perintää koskien. Perintälakiin on lisätty 4 b §, jonka mukaisesti perintää ei saa jatkaa, mikäli velallinen kiistää saatavan maksuvelvollisuuden. Perintää saa kuitenkin jatkaa, mikäli velallinen ei esitä kiistämiselle sellaista perustetta, jolla on vaikutus maksuvelvollisuuteen. Hyvä perintätapa velvoittaa velkojaa toimimaan seuraavasti tilanteissa, joissa velallisen maksuvelvollisuuden perustelut eivät ole olleet riittäviä. Jos velallinen ei oma-aloitteisesti esitä maksuvelvollisuuden kiistämiseksi mitään perusteita, on velkoja velvollinen pyytämään näitä perusteluita velalliselta. Jos velallisen maksuvelvollisuuden kiistämisen perustelut ovat jollain tapaa puutteellisia tai epäselviä, on velkoja velvollinen pyytämään perusteluihin velalliselta täydennystä. Jos velallisen esittämiä perusteluita ei voida pitää maksuvelvollisuuteen vaikuttavina, on velkoja velvollinen ilmoittamaan velalliselle perinnän jatkamisesta ja siitä, etteivät perustelut olleet asianmukaisia. Velallinen voi kiistää saatavan paitsi kokonaan myös osittain. Osittain kiistäminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, jos velallinen hyväksyy saatavan perusteen, mutta ei sen määrää. Osittainen kiistäminen on myös kyseessä, mikäli velallinen hyväksyy saatavan pääoman, mutta kiistää sen viivästyskorkojen tai perintäkulujen määrän. Perinnän jatkaminen velallisen kiistämisestä huolimatta on sallittua vain suoraan ulosottokelpoisen saatavan kohdalla, mikäli velallinen ei ole tehnyt perustevalitusta tai käyttänyt muuta edellä mainittuun rinnastettavaa oikeussuojakeinoa. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

2.4.3 Velallisen oikeus pyytää kuluttajasaatavan perinnän keskeyttämistä

Seuraavaksi perintälakiin on täydennetty 4 c §, joka käsittelee velallisen oikeutta pyytää kuluttajasaatavan perinnän keskeyttämistä. Tämän muutoksen myötä velallisella on oikeus vaatia perinnän keskeyttämistä ja oikeudellisen perinnän aloittamista. Mikäli velallinen haluaa keskeyttää perinnän ja siirtää sen oikeudelliseen perintään, tulee hänen tehdä kirjallisesti tai jollain muulla pysyvällä tavalla siitä ilmoitus perintää suorittavalle taholle. Useassa erässä erääntyvän velan perintää ei voida velallisen pyynnöstä huolimatta keskeyttää, ennen kuin kaikki sen erät ovat erääntyneet maksettavaksi. Keskeytyspyynnöstä huolimatta kerralla erääntyneen

velan perimistä voidaan jatkaa vain, jos siitä aiheutuneita kuluja ei vaadita velalliselta. Tällaisessa tapauksessa velalliselle on viipymättä ilmoitettava, että keskeytyspyynnön jälkeen aiheutuneita perinnän kuluja ei vaadita hänen maksettavakseen. Vaikka velallinen on tehnyt perinnän keskeytyspyynnön, voidaan hänelle toimittaa kehotuksia tai ilmoituksia, joilla katkaistaan velan vanhentuminen, ilmoitetaan maksuhäiriömerkinnöistä tai jollain muulla tavalla ajetaan velkojan oikeuksia. Velan vanhentumisen katkaisevista maksumuistutuksista voidaan vaatia perintäkuluja velallisen maksettavaksi. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

Velallisen mahdollisuus pyytää perinnän keskeyttämistä, saattaa lisätä saatavien siirtämistä oikeudelliseen perintään, mutta ei kuitenkaan velvoita sitä. Kun velallinen pyytää perinnän keskeyttämistä, katsotaan asian olevan riidaton ja se voidaan laittaa haastehakemuksella vireille käräjäoikeuteen. Pyyntö perinnän keskeyttämisestä ja oikeudellisen perinnän aloittamisesta ei tarkoita sitä, että velallinen olisi myöntänyt saatavan oikeellisuuden. Edellä mainittuun viitaten, velallinen voi riitauttaa saatavan vielä perinnän myöhemmässäkin vaiheessa. Pyyntö perinnän keskeyttämisestä ei vaikuta siihen, milloin velkoja voi vaatia velalliselta maksettavaksi maksuerää, joka ei ole vielä erääntynyt maksettavaksi. Vaikutuksia ei ole myöskään siihen, milloin velkoja voi pidättyä omasta suorituksesta tai missä järjestyksessä velkoja kohdistaa velalliselta saamiaan suorituksia. Velallisen keskeytyspyynnöstä huolimatta sopimuksien purkaminen ja uusien seuraamuksien voimaan saattaminen ovat velkojan toimesta mahdollisia. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

2.4.4 Maksuvaatimus kuluttajasaatavan perinnässä

Tämä perintälain 5 §:ssä oleva muutos koskee kuluttajasaatavan perinnässä maksuvaatimusta, jota perii ammattimaisesti perintätoimintaa hoitava taho. Perintätoimiston tai muun perintää ammattimaisesti harjoittavan on perintätoimenpiteiden alkaessa lähetettävä velalliselle kirjallinen maksuvaatimus. Maksuvaatimus voidaan toimittaa myös jollain muulla pysyvällä tavalla, jolla velallinen on hyväksynyt vastaanottavansa velkaa koskevat tiedonannot. Pysyvällä tavalla tarkoite-

taan tässä sellaista tapaa, jonka velallinen on tahdonilmaisulla hyväksynyt saatavan erääntymisen jälkeen. Velallinen voi peruuttaa edellä mainitun pysyvän tavan käyttämisen milloin vain, jonka jälkeen maksuvaatimus on aina lähetettävä kirjallisesti. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

Mikäli postitse tai sähköpostitse velalliselle lähetetty maksuvaatimus palautuu, on hyvän perintätavan mukaisesti velkojan velvollisuus selvittää velallisen oikea osoite. Velkojan näkökulmasta selvitystöiden kohtuullisuutta on vaikea määrittää esimerkiksi silloin, jos velallinen tahallaan välttelee maksuvaatimuksen vastaanottamista. Tällaisissa tapauksissa velkojan on käytettävä tarvittavia keinoja maksuvaatimuksen perille saattamiseksi, mutta velkojalta ei voida kuitenkaan voida vaatia haastehakemuksen kaltaisen tiedoksiannon käyttöä. Maksuvaatimuksen lähettämiseksi on asetettu kaksi kriteeriä, joiden on täyttyttävä ennen maksuvaatimuksen lähettämistä. Velallista on kirjallisesti muistutettava saatavasta sen erääntymisen jälkeen ja tämän muistutuksen lähettämisestä on kuluttava vähintään 14 päivää. Näiden kahden kriteerin avulla halutaan edesauttaa sitä, että perinnässä käytetään ensin lievempiä ja halvempia perintäkeinoja ennen voimakkaampia ja kalliimpia perintäkeinoja. Maksumuistutuksella tässä tarkoitetaan mitä tahansa kirjallisia tai suullisia keinoja, jolla velallista on muistutettu saatavasta sekä velalliselle on annettu riittävät tiedot saatavan tunnistamiseksi ja maksamiseksi. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

2.4.5 Kuluttajasaatavan velkominen tuomioistuimessa

Perintälain 6 §:ään on tehty muutos kuluttajasaatavan velkomisesta tuomioistuimessa. Perintätoimisto tai muu perintää ammattimaisesti harjoittava ei voi vaatia velalle maksua tuomioistuimessa ennen kuin maksuvaatimuksen mukaiset saatavan maksamisen ja huomautuksien esittämisen määräajat ovat täyttyneet. Poikkeus vahvistaa säännön. Edellä mainittuun poiketen, velalle voidaan kuitenkin vaatia maksua tuomioistuimessa johonkin seuraavista kohdista vedoten. (L18.1.2013/31.)

1) tuomioistuinkäsittelyn siirtyminen saattaa aiheuttaa velkojalle oikeudenmenetyksen tai käsittelyn aloittamiseen viivytyksettä on muu painava syy; taikka

2) velallinen on kiistänyt maksuvelvollisuutensa tai 4 c §:n mukaisesti pyytänyt perinnän keskeyttämistä ja asian siirtämistä oikeudelliseen perintään.
(L18.1.2013/31.)

2.4.6 Kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismäärät

Kuluttajasaatavan perintäkulujen enimmäismääristä säädetään perintälain 10 a §:n kohdalla. Pykälä säätelee, kuinka paljon perintäkuluja voidaan perintätoimenpiteisiin nähden periä velalliselta, kun kyseessä on kuluttajasaatava. Taulukko 1 havainnollistaa, kuinka paljon perintäkuluja voidaan vaatia enintään kahden maksuvaatimuksen lähettämisestä. Maksuvaatimukseksi katsotaan sellainen perintätöimiston lähettämä maksukehoitus, joka täyttää sille säädetty sisältovaatimukset. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

Taulukko 1. Maksuvaatimuksesta perittävien perintäkulujen enimmäismäärät. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Velan pääoma	Ensimmäinen maksuvaatimus	Toinen maksuvaatimus
Alle 100 euroa	14 euroa	7 euroa
100 - 1000 euroa	24 euroa	12 euroa
Yli 1000 euroa	50 euroa	25 euroa

Enintään kahden maksuvaatimuksen lähettämisestä voidaan vaatia taulukon 1 mukaisesti velan pääomasta riippuvaliset perintäkulut. Taulukosta 1 nähdään, että toisesta maksuvaatimuksesta vaadittavat perintäkulut voivat olla enintään puolet ensimmäisen maksuvaatimuksen perintäkuluista. Mikäli maksumuistutuksena on käytetty jotain muuta tapaa kuin tavallista maksumuistutusta, voidaan periä sen esittämisestä aiheutuneet todelliset kulut. Kulut voidaan periä sen mukaisina kuin käytetystä muistutustavasta todellisuudessa keskimäärin aiheutuu kuluja. Mikäli perintätoimenpiteet ovat aiheuttaneet enemmän työtä kuin normaalisti, voidaan perintäkulut vaatia todellisen suuruusena, vaikka ne ylittäisivätkin enimmäismäärät. Tällöin velalliselle on kuitenkin ilmoitettava sekä perintäkulujen määrä eritellyineen ja niiden peruste, että perintäkulut tietoisesti ylittävät enimmäismäärien

rajan. Suoraan ulosottokelpoisen saatavan kohdalla enimmäismääriä ei voida ylittää poikkeuksin. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

Maksusuunnitelman laatimisesta ja valvonnasta vaadituille perintäkuluille on myös laadittu enimmäismäärät. Edellä mainittuja maksusuunnitelmasta perittävien perintäkulujen enimmäismääriä on havainnollistettu taulukon 2 avulla.

Taulukko 2. Maksusuunnitelmasta perittävien perintäkulujen enimmäismäärät. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Velan pääoma	Maksusuunnitelman perintäkulut	Maksuerien määrä
Alle 100 euroa	20 euroa	enintään 4
100 - 1000 euroa	30 euroa	enemmän kuin 4
Yli 1000 euroa	50 euroa	enemmän kuin 4

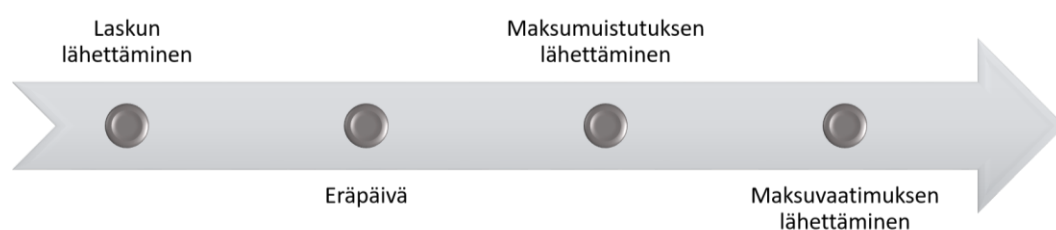
Taulukon 2 mukaisesti enimmäismäärät ovat joko 20 euroa, 30 euroa tai 50 euroa, riippuen siitä, kuinka suuri velan pääoma on ja kuinka monta maksuerää maksusuunnitelmassa on. Enimmäiskulut kattavat kaikki maksusuunnitelman työvaiheet, myös yksittäiset muutokset koskien maksuaikojen pidennyksiä. Mikäli maksusuunnitelmaa joudutaan muokkaamaan niin, ettei se vastaa enää alkuperäistä maksusuunnitelmaa, voidaan näistä muutoksista vaatia uuden maksusuunnitelman laatimisen mukaiset kulut. Maksusuunnitelman työvaiheilla tarkoitetaan seuraavia:

- luottotietojen ja muiden maksusuunnitelman realistisuuden arvioimiseen tarvittavien tietojen tarkistaminen
- maksusuunnitelman ehtojen selvittäminen velalliselle
- maksusuunnitelman vahvistaminen velalliselle kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla
- lyhennyskirjeiden tai vastaavien lähettäminen velalliselle maksusuunnitelman mukaisten maksuerien suorittamista varten
- maksusuunnitelman noudattamisen valvonta sekä
- suoritusten tilittäminen ja raportointi velkojalle. (HE57/2012.)

Velallisen vaatiessa maksuajan pidennystä, voidaan siitä vaatia perintäkuluja enintään 5 euroa. Maksuajan pidennyksellä tarkoitetaan sitä, kun velallinen pyytää sovitusta eräpäivästä lisää maksuaikaa saatavan suorittamiseksi. Maksuajan pidennyksenä ei voida pitää sitä, jos velallinen jostain syystä maksaa saatavan myöhemmin kuin oli sovittu. Edellä mainitussa tilanteessa velkoja ei täten voi myöskään vaatia perintäkuluja aiheutuneesta maksun viivästyksestä. Velallisen pyytämästä maksuajan pidennyksestä vaadittava perintäkulu kattaa kaikki velkojalle siitä aiheutuvat toimenpiteet, kuten laskelmat saatavan määrästä uutena eräpäivänä sekä vahvistuksen maksuajan pidennyksen antamisesta. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

2.4.7 Perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavan perinnässä

Perintälain 10 b §:n kohdalla käsitellään perintätoimien aikarajoja kuluttajasaatavan perinnässä. Tämä pykälä säätelee, mitkä aikarajat on täyttyttävä, jotta maksumuistutuksesta ja maksuvaatimuksesta voidaan vaatia velallisen maksettavaksi perintäkuluja. (L18.1.2013/31.) Kaavio 1 havainnollistaa niitä aikarajoja kuluttajasaatavan perinnässä, joiden on täyttyttävä perintäkuluja vaadittaessa velallisen maksettavaksi. Jokaisen kaavion pallon välissä on 14 päivää.

Kaavio 1. Perintätoimien aikarajat kuluttajasaatavan perinnässä. (Lindström 2014, 256.)

Kaavion 1 mukaisesti velalliselle on lähetettävä lasku tai jokin muu erääntymishuomautus ja odotettava sen eräpäivästä 14 päivää, jonka jälkeen maksumuistutus voidaan lähettää. Mikäli maksumuistutus lähetetään näiden ehtojen mukaisesti, voidaan perintäkulut vaatia velallisen maksettavaksi. Sopimuksella saatavan erä-

päiväksi voidaan sopia tietty ajankohta, jolloin erillistä huomautusta ennen maksumuistutuksen lähetystä ei tarvitse velalliselle lähettää. Toisesta maksumuistutuksesta tai maksuvaatimuksesta voidaan vaatia perintäkuluja velalliselta vain, jos edellisen maksuhuomautuksen tai maksuvaatimuksen lähettämisestä on kulunut 14 päivää. Jos velallinen perintätoimenpiteiden aikana pyytää maksuajan pidentystä yli 14 päivää, voidaan siitä silloin vaatia perintäkuluja velallisen maksettavaksi. (L18.1.2013/31.)

2.4.8 Kulukorvaukseen oikeuttavien maksuvaatimusten ja maksusuunnitelmien enimmäismäärät kuluttajasaatavan perinnässä

Perintälain 10 c §:ssä säädetään, mitkä ovat kulukorvaukseen oikeuttavien maksuvaatimusten ja maksusuunnitelmien enimmäismäärät kuluttajasaatavan perinnässä. Perintätoimenpiteiden aikana velalliselle voidaan lähettää korkeintaan kaksi maksuvaatimusta, joista voidaan vaatia perintäkuluja. Lisäksi velalliselta voidaan vaatia samasta saatavasta kulut vain yhden maksusuunnitelman tekemisestä. Laki ei kuitenkaan erikseen kiellä lähettämästä enempää kuin kahta maksuvaatimusta ja laatimaan enempää kuin yhtä maksusuunnitelmaa. Enimmäismäärät ovat määritellyt vain sen mukaisesti, mistä toimenpiteistä voidaan vaatia perintäkuluja velallisen maksettavaksi. Mikäli saatavan pääoman on yli 100 euroa, mutta se ei ole suoraan ulosottokelpoinen, voidaan perintäkuluja vaatia korkeintaan kahden maksusuunnitelman tekemisestä. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

Maksuvaatimusten sekä aikaisemmin mainituille maksusopimusten kulujen enimmäismäärille on poikkeuksia. Jos useampiin perintätoimenpiteisiin on ollut tarvetta erityisesti saatavan pääoma huomioon ottaen, voidaan velalliselta vaatia useampien maksuvaatimusten ja maksusopimusten perintäkuluja. Tällöin velalliselle on ilmoitettava kulujen enimmäismäärien ylittämisen johtaneet perintätoimenpiteet erittelyineen ja näiden perintätoimenpiteiden toteuttamisen syyt. Maksuvaatimusten ja maksusuunnitelmien enimmäismäärien ylittäminen voi olla mahdollista, mikäli siihen on olemassa erityinen aihe. Erityisenä aiheena tässä tarkoitetaan esimerkiksi, jos velallinen on antanut velkojalle saatavasta vääriä tai

harhaanjohtavia tietoja tai jos velallinen ei ole noudattanut tekemäänsä maksusuunnitelmaa. Useamman kuin yhden maksusuunnitelman laatimisesta aiheutuneita kuluja ei voida vaatia velalliselta silloin, kun alkuperäinen maksusuunnitelma on tehty velallisen maksukykyä arvioimatta. (HE57/2012; L18.1.2013/31.)

2.4.9 Velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä

Viimeinen muutos perintälain 10 d §:ssä säätelee, mikä on velallisen kokonaiskuluvastuu kuluttajasaatavan perinnässä. Tässä pykälässä olevat enimmäismäärät tarkoittavat siis yhteen saatavaan kohdistuvaa vapaaehtoista perintää. (L18.1.2013/31.) Taulukko 3 on tehty kuluttajasaatavan vapaaehtoisen perinnän kokonaiskulujen enimmäismäärien havainnollistamiseksi.

Taulukko 3. Kuluttajasaatavan vapaaehtoisen perinnän kokonaiskulujen enimmäismäärät. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014.)

Velan pääoma	Perinnän kokonaiskulut
Alle 100 euroa	60 euroa
100 - 1000 euroa	120 euroa
Yli 1000 euroa	210 euroa

Taulukko 3 esittää, että perinnän kokonaiskulut ovat riippuvaisia velan pääoman suuruudesta. Taulukosta 3 näemme, että kokonaiskulut kaksinkertaistuvat, kun ensimmäisestä pääomaluokasta siirrytään toiseen. Kokonaiskulut lähes kaksinkertaistuvat, kun toisesta pääomaluokasta siirrytään kolmanteen. Suoraan ulosotto-kelpoisesta kuluttajasaatavasta voidaan perintäkuluja vaatia enintään 51 euroa. Mikäli perintäprosessi on ollut erityisen vaikea tai vaatinut tavallista enemmän perintätoimenpiteitä ottaen erityisesti huomioon saatavan pääoma, voidaan velalliselta vaatia enimmäismäärät ylittäviä perintäkuluja. Tällöin velalliselle on ilmoitettava vaaditut perintäkulut erittelyineen ja niiden peruste sekä perintäkulujen enimmäismäärien ylittäneiden kokonaiskulujen syyt. (L18.1.2013/31.)

3 KULUTTAJASAAATAVA KÄSITTEENÄ

Yhden käsitteen selittäminen ei aina onnistu pelkästään yhdellä lauseella. Kuluttajasaatava käsitteenä sisältää jo itsessään kaksi käsitettä, kuluttajan ja saatavan, joiden selittäminen on tarpeen ennen koko käsitteen ymmärtämistä. Edellä mainittuihin kahteen käsitteeseen liittyen selitetään myös, mitä tarkoitetaan kulutushyödykkeellä sekä mihin saatava perustuu ja miten se syntyy. Tässä kappaleessa käsitellään erityisesti velallisen ja velkojan sopimussuhteeseen perustuvaa saatavaa.

3.1 Saatava

Ensimmäisenä selvitetään, mikä on saatava sekä miten ja milloin se voi syntyä. Usein saatavasta kuullaan puhuttavan myös velkana. Kumpaa käsitettä käytetään, riippuu siitä, kenen näkökulmasta asiasta puhutaan. Velkojan saatava on velallisen velka. (Suojaanen, Savolainen & Vanhanen 2006, 480.) Ensimmäinen edellytys saatavan syntymiselle on, että velallinen on tilannut velkojalta tuotteita tai palveluita, joiden perusteella on lähetetty lasku. Itse lasku ei kuitenkaan ole saatavan peruste, vaan saatava perustuu osapuolten väliseen sopimukseen. (Lindström 2014, 141.) Saatava perustuu velallisen näkökulmasta velvoiteoikeuteen, jonka mukaisesti velallinen on velvoitettu maksamaan velkojalle velan suuruinen rahasumma. Velkojan näkökulmasta saatava perustuu saamisoikeuteen, jonka mukaisesti velkojalla on oikeus vaatia velan suuruista rahasummaa velalliselta. Edellä mainittu velkojan ja velallisen välinen sopimus perustuu oikeustoimeen, jonka molemmat osapuolet ovat vapaaehtoisesti tehneet. Oikeustoimella tässä tarkoitetaan tahdonilmaisua, jolla oikeus voidaan perustaa. Sopimuksella tässä tarkoitetaan vastakkaissuuntaisten oikeustoimien kohtaamista siten, että velallinen vapautuu velastaan maksaessaan sen velkojalle. (Norros 2012, 1, 53–54.)

Saatavien luonne riippuu siitä, minkälaisen oikeustoimen velallinen ja velkoja ovat tehneet. Saatavat voivat olla kerta- tai kestoluonteisia, vaikka ne perustuivatkin vain yhteen osapuolten väliseen sopimukseen. Kertaluonteiseksi velvoitteeksi kutsutaan sitä, kun velallinen on velvollinen maksamaan velkojalle yksittäi-

sen rahasumman. Kestoluonteiseksi velvoitteeksi kutsutaan sitä, kun velallinen on velvollinen maksamaan velkojalle toistuvasti erääntyviä rahasummia. Esimerkkinä kertaluonteisesta velvoitteesta mainittakoon lasku ja kestopuolteisesta velvoitteesta vuokra. (Aurejärvi & Hemmo 2006, 12; Norros 2012, 129–130.)

Erääntyneelle saatavalle voi olla monia syitä. Toisinaan se voi johtua epäselvästä laskusta ja toisinaan maksukyvyttömyydestä tai maksuhaluttomuudesta. Epäselvän laskun välttämiseksi lasku tulee lähettää heti sen syntymisen ajankohtana. Laskussa tulee ilmoittaa riittävät tiedot, joiden perusteella saaja voi tarkistaa laskun oikeellisuuden ja sen, kuuluuko lasku hänelle vai ei. Edellä mainittuja tietoja ovat esimerkiksi laskun saajan nimi ja osoite, saatavan peruste, saatavan määrä, laskun päiväys ja laskunumero, eräpäivä, maksuehdot, viivästyskorko, laskuttajan nimi ja yhteystiedot, laskun lähettäjän pakkiyhteystiedot, laskun arvonlisävero sekä mahdollisen laskutuslisän periminen. (Lindström 2014, 141–147.) Maksukyvyttömyydestä johtuvassa saatavan perinnässä on kyse siitä, ettei velallisella ole ollut riittäviä varoja velan maksamiseksi. Näissä tapauksissa velallisen huono taloudellinen tilanne näkyy usein maksuhäiriömerkintöinä luottotietorekisterissä. Maksuhaluttomuudesta johtuvassa saatavan perinnässä on puolestaan kyse siitä, että velallinen ei ole ollut halukas maksamaan saatavaa, vaikka hänellä olisi ollut siihen riittäviä varoja. (Koulu & Lindfors 2010, 23.)

3.2 Kuluttaja, kulutushyödyke ja kuluttajasaatava

Kuluttajasaatavan käsitteen ymmärtämiseksi on selvitettävä, mitä ovat kuluttaja ja kulutushyödyke. Jokainen varmasti osaisi selittää, mitä kuluttaja arkikielessä tarkoittaa, mutta lainsäädännössä käsite on kuitenkin määritetty tarkemmin. Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2014) selittää tekemässään julkaisussa kuluttajan käsitteen seuraavasti: ”Kuluttajasuojalain mukaan kuluttaja on luonnollinen henkilö, joka on hankkinut kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun kuin ammattinsa harjoittamista varten.” Samaisessa julkaisussa kulutushyödyke selitetään seuraavasti: ”Kulutushyödyke on tavara, palvelu tai etuus, jota markkinoidaan kuluttajille tai hankitaan yksityistalouteen.” (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014; L20.1.1978/38.)

Saatavien perinnässä kuluttajat on asetettu parempaan asemaan muihin velallisiin verrattuna. Etenkin kuluttajansuoja antaa kuluttajalle perintää vastaan paremman suojan kuin muille velallisille. (Koulu & Lindfors 2010, 42.)

Kuluttajasaatava on elinkeinoharjoittajan saatava, jossa kulutushyödyke luovutetaan tai luotto myönnetään kuluttajalle. Esimerkkejä kuluttajasaatavista ovat osamaksukauppasaatavat, pankkilainat, luottokorttivelat, vakuutusmaksut, puhelinlaskut ja lehtien tilausmaksut. (Lindström 2014, 234.) Kun kuluttajasaatavan perintää suorittaa perintätoimisto, perinnästä on säädelty erittäin tarkkaan. Näitä tarkkoja säännöksiä ei kuitenkaan sovelleta silloin, kun kuluttajasaatavan perintää suorittaa itse elinkeinoharjoittaja. (Koulu & Lindfors 2010, 43.) Laki saatavien perinnästä soveltaa lainsäädäntöä kaikkiin niihin kuluttajasaataviin, jotka peritään yksityishenkilöltä. Siten lainsäädäntöä sovelletaan myös tapauksissa, joissa yksityishenkilöltä peritään julkisoikeudellisen oikeushenkilön saatavaa tai julkisen tehtävän hoitamiseen liittyvää saatavaa. (L22.4.1999/513.)

4 PERINNÄN OSAPUOLET JA PERINTÄPROSESSI

Saatavan syntymiselle tarvitaan kaksi osapuolta, velallinen ja velkoja. Kun saatava erääntyy maksamattomana, sen kotiuttamiseksi aloitetaan perintä. Perinnän toteutumiseksi ei välttämättä riitä enää vain velallinen ja velkoja, vaan mukaan yhtälöön tulee myös perintätoimisto. Näiden kolmen tekijän vuorovaikutuksesta ja toimenpiteistä koostuu perintäprosessi, jonka tavoitteena on saada velallisen velvoiteoikeus ja velkojan saamisoikeus toteutumaan. Seuraavissa kappaleissa tutustutaan lähemmin siihen, kuka voi olla velallinen, minkälaisia velkojia on, mikä perintätoimiston rooli on perinnässä ja mitä perintäprosessin aikana tapahtuu.

4.1 Velallinen

Velallisella tarkoitetaan henkilöä, joka on jotakin velkaa toisella henkilölle. Velallinen voi olla kuka tahansa oikeuskelpoinen luonnollinen henkilö eli ihminen tai oikeushenkilö eli juridisesti relevantti yhteisö. Oikeuskelpoisuus tarkoittaa yksinkertaisuudessaan kykyä omistaa ja olla velkaa. Oikeuskelpoisuus alkaa ihmisellä syntymästä ja päättyy kuolemaan, kun taas yhteisöllä se alkaa yhtiön perustamisesta ja päättyy sen lakkauttamiseen. Velkavastuu voi syntyä monenlaisista tilanteista, mutta mainittakoon esimerkiksi tilanne, jossa henkilö lainaa toiselle henkilölle rahaa ja lainanannosta tehdään sopimus lainan takaisinmaksuksi. Tällaisen lainasopimuksen tekemiseksi velallisella on oltava oikeustoimikyky eli kyky tehdä itseään sitovia sopimuksia. Oikeuskelpoisesta ja oikeustoimikelpoisesta ihmisestä käytetään nimeä täysivaltainen. (Hemmo 2006, 196; Norros 2012, 196; Suojanen, Savolainen & Vanhanen 2006, 52–53.) Kun lähdetään selvittämään oikeaa velallista, on pohdittava, kenet voidaan velvoittaa toimimaan veloitteen mukaisesti ja kenellä on oikeus täyttää velvoite. Velallinen ei välttämättä ole suoraan sopimuksen tekijä, jos sopimuksen on tehnyt edustaja velallisen puolesta. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta on alaikäisen tai vajaavaltaisen nimiin tehty sopimus. Yksinkertaisuudessaan velallinen on siis se, jonka nimissä veloitetoimi on tehty. (Norros 2012, 198–199.)

Yksiselitteisen velalliskäsitteen ymmärtämistä hankaloittaa se, että velallisen velvoitteen voi myös täyttää joku muu henkilö kuin itse velallinen. Tämä muu henkilö voi täyttää velvoitteen, vaikka hänellä ei olisikaan mitään vastuita velkaa kohtaan. Tämä voi tulla kysymykseen silloin, kun puhutaan yleistäytteisestä velvoitteesta. Esimerkkinä tästä on, kun ihminen on velkaa tietyn rahasumman toiselle ihmiselle. Velkavastuun ulkopuolisia henkilöitä ei kuitenkaan voida pakottaa velan suorittamiseen, vaan velallisen auttaminen pitää olla vapaaehtoista. Velkojalle on merkittävää vain se, että oikea velkasumma tulee maksuun sovitussa ajassa. (Aurejärvi & Hemmo 2006, 12; Saarnilehto 2005, 21–22.) Joissakin tapauksissa velkavastuun ulkopuolisten henkilöiden käyttöä on voitu rajoittaa tai kieltää. Tällöin sallittujen ulkopuolisten henkilöiden nimet on kirjattu sopimukseen tai velkojan on erikseen hyväksyttävä jokainen ulkopuolinen henkilö. (Norros 2012, 200.) Kun puhutaan korostetusti henkilökohtaisesta velvoitteesta, ei kukaan muu henkilö voi täyttää velvoitetta velallisen puolesta. Esimerkkinä tästä on, kun velallinen on veloitettu tekemään velkojalle sovittua työtä omia tietoja ja taitojaan hyväksi käyttäen. Tällaisissa tapauksissa velkojalle on merkitystä, kuka työn suorittaa. (Aurejärvi & Hemmo 2006, 12–13; Saarnilehto 2005, 21–22.)

Sopimuksella on tavallisesti ominaista se, että se perustuu kahden henkilön väliseen sopimukseen. Kolmannet tai sitä useammat osapuolet saattavat tulla velkasuhteesta sopimuksesta velvollisiksi esimerkiksi seuraavissa tilanteissa. (Hemmo 2006, 533.) Velallisia voi olla useita, mikäli velkavastuu on syntynyt sopimuksen tekohetkellä useammalle henkilölle tai velalle on tullut myöhemmin lisää velkavastuun alaisia henkilöitä, esimerkiksi velan takaajia. Mikäli velallisia on useita, tulee ongelmia yleensä siitä, kuinka vastuu jaetaan velallisten kesken. Yleisimmin velalliset ovat yhteisvastuullisesti veloitettu suorittamaan velkaa. (Saarnilehto 2005, 22–24.) Näin on myös, mikäli muuta ei ole sovittu. Lähtökohta usean velallisen vastuussa on, ettei vastuun jakautumista sovita etukäteen. (Suojanen, Savolainen & Vanhanen 2006, 473–474.) Velallisten yhteisvastuu tarkoittaa sitä, että kaikki velalliset ovat vastuussa sekä omasta velan suorituksesta että muiden velkaan tekemistä suorituksista. Mikäli yksi velallisista ei täytä velvollisuuksiaan,

voidaan ne kohdistaa toiseen velalliseen. Lähtökohtaisesti kaikki velkaa koskevat velvollisuudet, kuten velan maksu, voidaan kohdistaa myös vain yhteen velalliseen. Tällöin kyseisellä velallisella on takautumisoikeus muita velallisia kohtaan, jolloin hän voi periä muilta velallisilta heidän osuudet maksamastaan velasta. Takautumisoikeus koskee myös velan maksaneita takaajia. Vastuun jakautumista voidaan säädellä halutessa erilaisin sopimuksin. Mikäli vastuu on jaettu tasan velallisten kesken, vastaa kukin velallinen vain omasta osuudestaan. (Saarnilehto 2005, 22–24.)

4.2 Velkoja

Velkasuhteessa velallisen lisäksi on velkoja, jolle velka suoritetaan. Kuten velallinen myös velkoja voi olla kuka tahansa oikeuskelpoinen luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Velkojan on oltava oikeustoimikelpoinen, jotta hän voi tehdä velallista velvoittavan oikeustoimen. (Norros 2012, 196.) Maksuaika eli aika, jolloin velallisen on suoritettava saatava velkojalle, vaihtelee sen mukaan, minkälainen saatava on kyseessä. Mikäli saatavan eräpäivästä on sovittu, velkoja ei voi vaatia velalliselta suoritusta ennen eräpäivää. Mikäli saatavan eräpäivästä ei ole sovittu, velallisen on maksettava saatava, kun velkoja niin vaatii. (Uitto 2009, 33–34.) Kun velallinen suorittaa velkansa velkojalle, hänen vastuunsa ja velvollisuutensa velkaa kohtaa lakkaavat. Velkojan tilanteesta riippuen voi olla, ettei velkaa kuitenkaan kirjaimellisesti suoriteta suoraan velkojalle. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi velkojan vajaavaltaisuus, velkojan konkurssi tai velkojan omaisuuden ulosmittaus. Vaikka edellä mainituissa tapauksissa velka suoritetaan edunvalvojalle, konkurssipesälle tai ulosottomiehelle, katsotaan suorituksen kuitenkin lakkauttavat velallisen vastuun ja velvollisuudet velkaa kohtaan. Samanlainen periaate on, kun velan perintää velkojan puolesta hoitaa perintätoimisto. (Saarnilehto 2005, 33–34.)

On siis selvää, että kun vaadittu velkasumma suoritetaan velkojalle velallisen vastuu ja velvollisuudet velkaa kohtaan lakkaavat. Epäselvää on kuitenkin se, kuka voi vaatia suoritusta tai sanella seuraamukset suorituksen laiminlyönnistä. (Norros

2012, 201.) Kuten edellisessä kappaleessa kerrottiin, ei suorituksen vastaanottaja välttämättä ole aina velkoja itse. Näissä tapauksissa esiin tulee yhtälö, jossa velan suorituksen vastaanottaja voi vastaanottamalla suorituksen lakkauttaa velallisen vastuun ja velvollisuudet velkaa kohtaan. Vastaanottaja ei kuitenkaan voi vaatia suoritusta tai sanella seuraamuksia suorituksen laiminlyönnistä. Velkojan edustajalla ei ole oikeutta vaatia suoritusta ilman velkojan suostumusta paitsi, jos velkoja siirtää saatavan perinnän perintätoimistolle. Tällöin myös osa velkojan oikeuksista siirtyy perintätoimiston käytettäväksi. Esimerkkejä tällaisista oikeuksista ovat syntyneen velkasumman maksun vaatiminen ja seuraamusten asettaminen lainsäädännön puitteissa. (Saarnilehto 2005, 36; Uitto 2009, 24–25.)

Kuten velallisiakin myös velkojia voi olla useampia kuin yksi. Mikäli velkojia on enemmän kuin yksi, herää kysymys, kenelle suorittamalla velkansa velallisen velvollisuudet lakkaa. Velan maksu voidaan ratkaista niin sanotussa nokkimisjärjestyksessä. Velkoja, joka ensin vaatii velan maksua, saa itselle koko velallisen tekemän suorituksen. Toinen tilanne voi olla se, että velkojat ovat kukin oikeutettuja saamaan velkasummasta vain tietyn osan. Osa voi olla pääluvun mukaisesti yhtä suuri tai sopimuksin säädetysti kullakin erisuuruinen. Kolmas vaihtoehto on se, että kukaan velkojista ei voi yksin vaatia velalliselta velan suorittamista, vaan sen tulee tapahtua kaikkien velkojien toimesta. (Saarnilehto 2005, 36) Jos velkojia tai velallisia on useampia, on tärkeä yksilöidä kaikki sopimukseen liittyvät osapuolet. Kun osapuolten yksilöinti on tehty tarkasti jo sopimusta laadittaessa, on myöhemmin helpompaa tarkastaa oikeat velkojat ja velalliset. (Hemmo 2005, 335.)

4.3 Perintätoimisto

Velkoja voi itse suorittaa saatavan perinnän tai siirtää sen perintätoimiston hoidettavaksi. Saatavan suuruus ja peruste sekä velkojan resurssit perinnän suorittamiselle vaikuttavat perintätavan valintaan. (Koulu & Lindfors 2010, 39; Niemi 2014, 148.) Ammattimaisesti perintätoimintaa harjoittavalla perintätoimistolla on laajemmat keinot saatavan perimiseksi kuin velkojalla. Perintätoimisto on toimija, jonka kanssa velalliset eivät uskalla viivästellä maksujen kanssa ja selitellä mak-

samattomien laskujen syitä samalla tavalla kuin he velkojien kanssa tekevät. Perintätoimiston aikaansaamat tulokset, pelkkien perintäkirjeiden lähettämisen avulla ovat huomattavia verraten siihen, kun velkoja lähettää velalliselle perintäkirjeen. Tätä perustellaan sillä, että vasta perintätoimiston alettua perimään saatavaa, velallinen ymmärtää asian vakavuuden. Viimeistään perintätoimiston astuesssa kuvioihin velalliselle selviää, että velkoja on ollut tosissaan kertomiensa seurauksien kanssa, mikäli saatavaa ei suoriteta sovitusti. (Willman 1999, 265.)

Perintätoimiston tehtävänä on saatavien periminen. Perintätoimistokohtaisesti vaihtelee, kattaako perintä sekä yksityishenkilöiden, että yritysten saatavien perimisen vai vain toisen edellä mainituista. Jokaisen perintää harjoittavan perintätoimiston on omattava perintälupa. Lainsäädäntö ja hyvän perintätapa luovat perintätoimistolle toimintakehykset, joissa perintätoimenpiteitä toteutetaan. (L22.4.1999/513.) Perintätoimisto toimii toimeksiantosopimuksen pohjalta. Tämä tarkoittaa sitä, että perintätoimisto sitoutuu suorittamaan perintätoimenpiteet toimeksiantajan eli velkojan puolesta. Toimeksiantosopimuksessa määritellään sen sisältö, toimeksisaajan velvollisuudet ja toimeksisaajalle kuuluva palkkio. Viimeiseksi mainittu toimeksisaajan palkkiota ei ole yleisesti säädetty, vaan se vaihtelee sopijapuolten ja perintätoimistojen kesken. Palkkio voi perustua joko suoritettuun työmäärään tai saatuun lopputulokseen, mutta se voi myös perustua esimerkiksi prosentuaaliseen provisioon perittyihin varoihin nähden. (Lindström 2014, 86–87.)

4.4 Perintäprosessi

Perintäprosessi alkaa, kun velkoja antaa perintätoimistolle toimeksiannon velan perimiseksi. Kun velka on kokonaisuudessaan peritty, on perintäprosessi tullut päätökseensä. Näiden kahden vaiheen välillä tapahtuu kuitenkin paljon perintätoimenpiteitä tapauksesta riippuen. Korostan, että perintäprosessin perintätoimenpiteet vaihtelevat perintätoimistojen välillä. Joidenkin perintätoimistojen perintäprosessi on suppeampi kuin toisten ja päinvastoin. Jotta saadaan kokonais kuvan kuluttajasaatavan perintäprosessista, käydään seuraavaksi läpi sen päävaiheet. Pe-

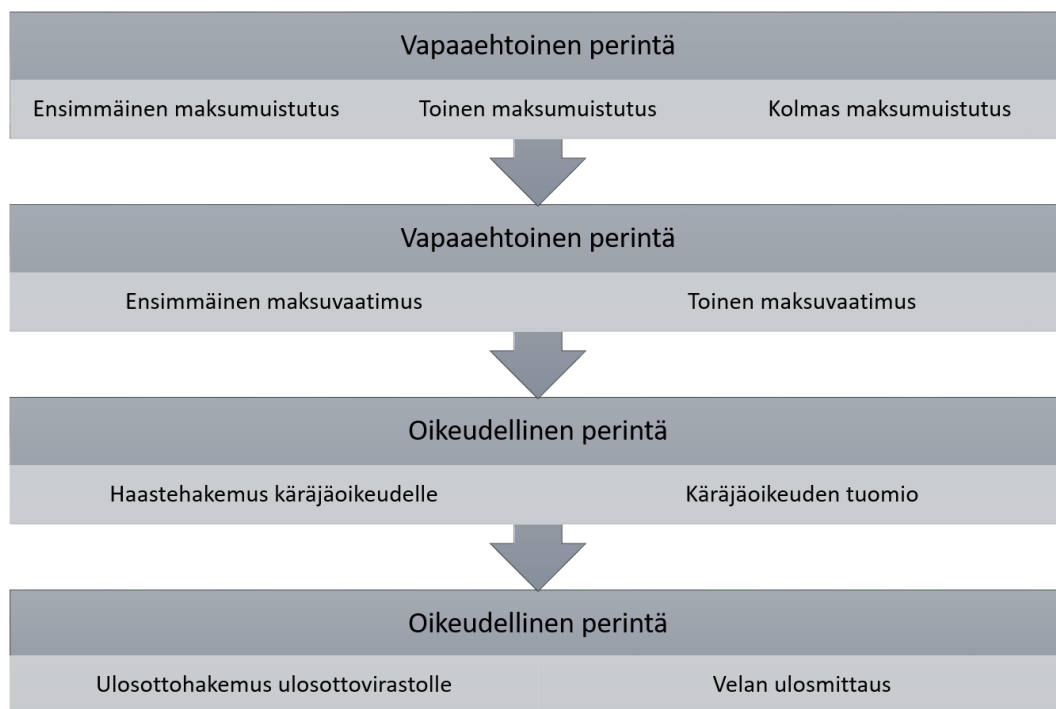
rintäprosessi voidaan jakaa perintätoimenpiteiden laadun mukaisesti kahteen vaiheeseen, vapaaehtoiseen perintään ja oikeudelliseen perintään (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014). Lindström (2014, 2–3) listaa vapaaehtoisen perinnän keinoiksi kirjeperinnän, puhelinperinnän ja puhelinneuvottelut maksuista, maksusuunnitelman laatimisen sekä perintäkäynnin, -tapaamisen ja -neuvottelut. Oikeudellisen perinnän keinot hänen mukaansa ovat muun muassa haastemenettely, ulosotto, konkurssiperintä sekä yksityishenkilön velkajärjestely. (Lindström 2014, 2–3.) Vapaaehtoinen perintä katsotaan yleensä velallisen ja velkojan väliseksi perintätoimenpiteiksi, jossa tavoitteena on saada velalliselta vapaaehtoinen suoritus. Mikäli velallinen suorittaa saatavan vapaaehtoisen perinnän aikana, hän välttyy maksuhäiriömerkinnältä. Suorituksen puuttuessa velkoja voi tarvittaessa siirtää asian oikeudelliseen perintään. Oikeudellisella perinnän tavoitteena on saada velalliselta suoritus tuomioistuimen tai ulososton avulla. (Niemi, Väkiparta & Tarkkala 2009, 6–7; Niemi 2014, 148.)

Perintätoimenpiteet alkavat vapaaehtoisella perinnällä, jonka ensimmäinen toimenpide on kirjallisen maksumuistutuksen lähettäminen. Maksumuistutuksen perintätoimisto voi lähettää, kun alkuperäisen laskun eräpäivästä on kulunut 14 päivää. Vähintään yhden maksumuistutuksen lähettäminen ennen maksuvaatimuksen lähettämistä on laissa säädetty pakolliseksi. Maksumuistutuksia voi lähettää useampiakin, mutta kuluttajasaatavissa vain korkeintaan kolmen kirjallisen maksumuistutuksen kulut voidaan periä velalliselta. Maksumuistutuksen lähettämisen ei ole pakko tapahtua perintätoimiston toimesta, vaan velkoja voi halutessaan lähettää sen itse. Maksumuistutus-vaiheen jälkeen perintäprosessissa siirrytään vapaaehtoisen perinnän toiseen vaiheeseen, maksuvaatimuksien lähettämiseen. Ensimmäisen maksuvaatimuksen perintätoimisto voi lähettää, kun maksumuistutuksen eräpäivästä on kulunut 14 päivää. Mikäli velallinen ei suorita velkaa ensimmäisen maksuvaatimuksen mukaisesti, vapaaehtoinen perintä jatkuu toisella maksuvaatimuksella. Toisen maksuvaatimuksen perintätoimisto voi lähettää, kun ensimmäisen maksuvaatimuksen eräpäivästä on kulunut 14 päivää. Edellä mainittujen aikarajojen täyttymistä eräpäivien ja lähetyspäivien välillä on noudatettava, jotta pe-

rintäkirjeistä voidaan vaatia perintäkulut velallisen maksettavaksi. Mikäli aikamääreet eivät täyty, perintäkulujen vaatiminen on mitätön. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014; Niemi 2014, 148–149.)

Oikeudellinen perintä voidaan aloittaa, mikäli saatavaan ei ole saatu suoritusta vapaaehtoisen perinnän keinoin. Kuten aikaisemmin todettiin, vapaaehtoinen perintä ei aiheuta velalliselle maksuhäiriömerkintöjä velan maksun laiminlyönnistä huolimatta. Toisin on oikeudellisen perinnän kohdalla. Mikäli velka on maksu- muistutuksista ja maksuvaatimuksista huolimatta suorittamatta, perintätoimisto tekee haastehakemuksen käräjäoikeudelle. Tämän jälkeen käräjäoikeus antaa asiassa tuomion, josta tulee maksuhäiriömerkintä velallisen luottotietoihin. Tuomion antamisen jälkeen velan periminen voidaan ulosottohakemuksella siirtää ulosottoon. Ulostoton kautta velallisen tuloja ja omaisuutta ulosmitataan velan maksamiseksi, kunnes velka on ulosmitattu kokonaisuudessaan. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014; Niemi 2014, 172.) Suurin osa ulosmittauksesta on rahamaksujen, esimerkiksi palkan ulosmittausta. Ulostoton kautta voidaan velkavastuuta koskien panna täytäntöön kaikki rahamääräiset suoritustuomiot sekä vuokrasuhteen päätyttyä häättö. Häädöllä tarkoitetaan palautusvelvollisuuden pakkotäytäntöönpanoa, joka koskee koko kiinteistöä tai osaa siitä. (Hyvärinen & Hulkko & Ohvo 2004, 53.)

Kaavio 2 havainnollistaa edellä selitetyt kuluttajasaatavan perintäprosessin vaiheet pääpiirteittäin. Täytyy kuitenkin muistaa, että perintäprosessiin sisältyy paljon muitakin toimenpiteitä, joita kaaviossa ei ole esitetty. Puhelinperintä ja puhelinneuvottelut, maksusuunnitelman laatiminen sekä erilaiset perintätapaamiset ovat esimerkiksi toimenpiteitä, joita voidaan tehdä lähes missä tahansa perinnän vaiheessa tarpeen niin vaatiessa. Jokainen perintäprosessi on yksilöllinen ja tarpeelliset perintätoimenpiteet arvioidaan tapauskohtaisesti. Tämän takia täydellistä, jokaisen perintäprosessin vaiheiden mukaista kaaviota on mahdoton tehdä.

Kaavio 2. Kuluttajasaatavan perintäprosessin päävaiheet.

Perintäprosessi ei aina toteudu kokonaisuudessaan kaavion 2 mukaisesti alusta loppuun saakka. Yleisin syy prosessin keskeytymiselle ja velan lakkaamiselle on, että velallinen suorittaa velan. Velka voi lakata myös seuraavista syistä, vaikka velallinen ei täyttäisikään suoritusvelvollisuuttaan. Mikäli molemmilla, velallisella ja velkojalla, on vastasaatavia toisiltaan, voi velka lakata myös niiden kuittauksella. Vastasaatavien kuittaminen on yleistä etenkin toistuvaisissa velkasuhteissa. Ajoittain velkojat antavat velallisille velan joko osittain tai kokonaan anteeksi, jolloin velka myös lakkaa. Velan anteeksiannossa velkoja luopuu saamisoikeudestaan ilman vastiketta. (Aurejärvi & Hemmo 2006, 107–108; Suojanen, Savolainen & Vanhanen 2006, 477.) Harvinaisempaa nykyään on, että prosessi keskeytyisi velan vanhentumisen takia. Velan vanhentumisella tarkoitetaan kulu-
nutta aikaa, jonka aikana velallisen velvollisuus suorittaa velka lakkaa. Mikäli velallinen todetaan jossain perintäprosessin vaiheessa varattomaksi, aktiiviset perintätoimet lakkautetaan perintätoimiston toimesta. Tällöin velka voidaan siirtää jälkiperintään, jossa velan vanhentuminen katkaistaan tasaisin väliajoin ja velan aktiiviset perintätoimenpiteet aloitetaan velallisen taloustilanteen parannuttua.

(Niemi 2014, 161.) Velallinen saattaa perintäprosessin aikana ajautua konkurssiin tai velkajärjestelyyn. Näissä tapauksissa tehtävät toimenpiteet on säädelty erikseen, joihin ei tässä paneuduta tarkemmin.

5 MUUTOSSÄÄDÖSTEN KÄYTÄNNÖN VAIKUTUS KULUTTAJASAAHAVIEN PERINTÄÄN

Tässä kappaleessa tarkastellaan, kuinka muutossäädökset ovat kuluttajasaatavien perinnässä vaikuttaneet perintätoimiston toimintaan, tehokkuuteen ja kannattavuuteen sekä velkojan oikeudenmukaisuuden toteutumiseen ja kassavirtaan. Vaikutuksia on selvitetty teemahaastatteluiden avulla. Haastattelut ovat koostuneet 13:sta ennakoon laadituista kysymyksistä, joihin on lisätty tarkennettuja kysymyksiä haastatteluiden aikana. Haastateltavia on ollut kaksi, joista toinen on ollut perintäalalla esimiesasemassa 40 vuotta ja toinen perintäkäsittelijänä 11 vuotta. Molemmilla haastateltavilla on kokemusta sekä perintätoimiston toiminnasta, että velkojan asemasta. Vastauksia analysoidessa haastattelukysymykset on jaettu tyyppiltään erilaisiin ryhmiin. Kutakin ryhmää on tarkasteltu erikseen listaamalla sen sisällä olevat kysymykset. Jokaisen kysymyksen kohdalla on analysoitu siihen saatuja vastauksia. Tämän kappaleen lopuksi kerrotaan vielä ennen muutossäädösten voimaantuloa tehdyistä arvioista koskien muutossäädösten tavoitteita ja vaikutuksia.

5.1 Perintätoimiston toiminta

Ensimmäisenä haastateltavat kertovat perintätoimiston näkökulmasta, mikä muutoksista on ollut huomattavin, mikä hyödyllisin tai hyödyttömin. Vuonna 2013 tehdyt muutossäädökset ovat olleet laajimmat, joten on luonnollista, että niistä löytyvät myös edellä listatut muutokset. Huomattavimmaksi muutokseksi haastateltavat katsoivat palkkioiden eli perintäkulojen enimmäismäärien asettamisen. Hyödyllisimmän muutoksen nimeäminen aiheutti hankaluuksia. Vastaukseksi saatiin se, että velallinen voi vaatia perinnän keskeyttämistä. Hyödyttömimmäksi muutokseksi katsottiin niiden perintäkirjeiden lähettämisen enimmäismäärät, joista voidaan veloittaa perintäpalkkio. Vain kahdesta velalliselle lähetetystä maksuvaatimuksesta voidaan vaatia perintäkuluja, mikä ei ole aina velallisen edun mukaista. Perintäprosessissa on monta kertaa perusteltu syy siihen, että olisi velalli-

sen edun mukaista lähettää vielä kolmas tai neljäs maksuvaatimus. Maksuvaatimuksista vaadittavat perintäkulujen enimmäismäärät antavan velalliselle mahdollisuuden perinnän pitkittämiselle alhaisin kustannuksin.

Vaikka kaikki perintälain muutossäädökset olisivat selvillä ja listattu ylös paperille, on vielä huomioitava, kuinka muutokset ovat vaikuttaneet perintätoimiston arkipäiväisiin toimenpiteisiin käytännössä. Kokonaisuudessaan toimenpidemuutoksia ei ole tarvinnut tehdä kovinkaan paljoa. Lähetettävien maksuvaatimusten määrä on pienennetty kahteen ja niistä perittävien perintäkulujen määrä on pienennetty annettujen säädösten mukaisesti. Lisäksi kuluttajasaatavien perinnässä siirtyminen oikeudelliseen perintään on nopeutunut. Muutossäädökset eivät ole kuitenkaan pakottaneet perintätoimistoa muuttamaan keskeisiä toimintaperiaatteita.

5.2 Perintätoimiston tehokkuus

Perintätoiminnassa tehokkuuden perustana on hyvin koulutettu henkilökunta. Koska lait muuttuvat jatkuvasti, on työntekijöiden jatkuva kouluttaminen erittäin tärkeää. Perintälain muutossäädökset koskien kuluttajasaatavien perintää ovat haastatteluiden mukaan aiheuttaneet henkilökunnan koulutukselle erityistä tarvetta vuonna 1999, kun perintälaki tuli voimaan sekä vuonna 2013, kun perintälakiin tehtiin paljon huomattavia muutoksia ja täydennyksiä yhdellä kertaa. Vuonna 2005 perintälain muutokset ovat olleet myös laajat, mikä näkyi silloinkin koulutuksen tarpeessa. Jokainen perintälain muutos vaatii aina jonkin verran henkilökunnan kouluttamista.

Jokainen asiakas arvostaa perintätoimiston tehokkuutta saatavien perinnässä. On myös perintätoimiston oman edun mukaista periä saatava hyvin ja tehokkaasti, koska se vaikuttaa koko perintätoimiston toiminnan kannattavuuteen. Vuosien varrella tehdyt lakimuutokset eivät kuitenkaan ole edesauttaneet tämän tehokkuuden edistymistä, päinvastoin. Esimerkkinä haastatteluista käy ilmi se, että aikaisemmin saatavat maksettiin nopeammin, koska niistä aiheutuneet perintäkulut oli-

vat suuremmat. Nykyään jotkut velalliset käyttävät hyväksi pienempiä perintäkuluja ja tarkoituksella lykkäävät saatavan maksamista. Haastattelujen pohjalta voidaan todeta, että perintälain muutossäädökset ovat asettaneet rajoitteita kuluttajasaatavien perinnän harjoittamiselle.

Negatiivisia vaikutuksia, ottaen huomioon hyvä perintätapa ja velallisen edun ajattelemisen, haastateltavien oli helppo listata. Negatiiviset vaikutukset liittyvät sekä velalliselle aiheutuneisiin kustannuksiin että perinnän pitkittymisestä johtuvaan tehokkuuden heikentymiseen. Koska maksullisten maksuvaatimuksien määrää on rajoitettu, on jouduttu ottamaan herkemmin haasteita oikeuteen ja hakemaan herkemmin tuomioita. Edellä mainittu on osoittautunut velallisen kannalta huonoksi, koska perinnän kustannukset kasvavat huomattavasti ja velallisten maksuhäiriömerkinnät lisääntyvät. Edellä mainittujen negatiivisten seikkojen lisäksi on myös yksi merkittävä positiivinen seikka, jonka perintälain muutossäädökset ovat saaneet aikaan. Haastattelujen perusteella tämä liittyy, jo aikaisemmin mainittuun, perintätoimiston toiminnan harjoittamisen rajoittamiseen. Muutossäädökset ovat rajoittaneet asiattomien perintätoimistojen perintää ja yhtenäistäneet perintätoimistojen käytäntöjä. Asiattomilla perintätoimistoilla tässä tarkoitetaan niitä perintätoimistoja, joiden tarkoituksena on ollut ainoastaan lähettää velalliselle mahdollisimman monta maksuvaatimusta. Muutossäädökset koskien maksuvaatimuksien perintäkuluja ja aikamääreitä, ovat tehneet perinnästä yleisesti ennakoitavampaa.

5.3 Perintätoimiston kannattavuus

Mikäli perintätoimiston toiminta ei ole tehokasta, kannattavuus kärsii. Vuonna 2005 perintälaki muutettiin siten, että perintäkulujen enimmäismäärät riippuivat siitä, oliko saatavan pääoma alle 250 vai enemmän. Vuonna 2013 samaa lain kohtaa muutettiin uudestaan siten, että perintäkulujen enimmäismäärät riippuivat pääoman suuruudesta kolmessa eri luokassa: alle 100 euroa, 100 – 1000 euroa tai yli 1000 euroa. Myös maksusuunnitelmasta vaadittaville perintäkuluille on myöhemmin laadittu tiukemmat säädökset. Vuonna 2005 maksusuunnitelman laatimi-

sesta voitiin aina vaatia 30 euroa perintäkuluja, riippumatta saatavan pääomasta. Vuonna 2013 perintäkulujen määrä vaihtelee 20 eurosta 50 euroon, riippuen saatavan pääomasta ja maksusuunnitelman maksuerien määrästä.

Jokaiselle perintätoimeksiannolle on edellä esitetyt samat säännökset, vaikka jokaisen saatavan perintä on yksilöllistä. Haastateltavat ovat sitä mieltä, että muutossäädökset ovat jossain määrin heikentäneet perintätoimiston kannattavuutta. Perintätoimiston ei ole muutossäädösten jälkeen kannattavaa tehdä saatavan perimiseksi suuria ja aikaa vieviä perintätoimenpiteitä eli hoitaa perintää mahdollisimman hyvin. Tämä perustelee itsensä sillä, että perintätoimisto ei saa palkkiota niistä hankalista perintätoimenpiteistä, jotka vaativat paljon työtä. Perintätoimeksiannosta riippuen, joskus joudutaan tekemään huomattavan paljon enemmän töitä kuin keskivertotapauksessa. Kuitenkin muutossäädökset rajoittavat perintäkulujen maksimimäärän yleisesti koskemaan jokaista perintätoimeksiannosta samalla lailla. Entistä nopeammin oikeudelliseen perintään siirtyminen on myös heikentänyt perintätoimiston kannattavuutta. Jotkut perintätoimistot asettavat velkojan edun kannattavuuden edelle ja perivät saatavan tehokkaasti omalla kulluriskillä.

Jotkut perintälain muutokset ovat vaikuttaneet perintätoimiston toiminnan kannattavuuteen sen perusteella, minkä kokoinen perintätoimisto on kyseessä. Haastateltava vertaa, että yleensä muutokset puoltavat isoja perintätoimistoja ja ajavat pienemmät perintätoimistot huonompaan asemaan. Tämä on todella huono asia siinä, että yleensä vain pienet perintätoimistot pystyvät hoitamaan perintätoimeksiannot henkilökohtaisesti ja tapauskohtaisesti. Isot perintätoimistot hoitavat perintää enemmän liukuhinnan kaltaisella työtavalla. Esimerkiksi muutossäädökset koskien maksuvaatimuksien lähettämisen enimmäismääriä ja niistä perittäviä perintäkuluja ovat sitä kohtuullisempia, mitä suurempia ja automatisoitu perintätoimisto on. Mitä pienempi perintätoimisto on, sitä kohtuuttomimpia edellä mainitut muutokset ovat, koska tällöin joudutaan tekemään enemmän käsin.

Kannattavuuden jatkuvuus on aina tärkeää perintätoimistolle. Seuraavaksi haastateltava selittää, kuinka vuosien saatossa näkemys siitä on muuttunut. Ennen perin-

tälakia ja vuotta 1999 perintätoimistolla oli täysi vapaus suunnitella, miten kukin perintätoimeksianto viedään eteenpäin. Vapaaehtoisen perinnän keinoja oli mahdollisuus käyttää laajemmin, koska niistä aiheutuneet todelliset perintäkulut voitiin veloittaa velalliselta. Nykyään perinnästä on tehty kaavoihin kangistunutta ja sitä on säädelty niin, että se on lähes samanlaista jokaisessa perintätoimistossa. Näin ollen myös vapaaehtoisen perinnän keinojen käyttöä on perintätoimistoissa rajoitettu. Aikaisemmin toiminta katsottiin kannattavaksi vain, mikäli perintätoimisto sai itse päättää tekemistään toimista. Tämän jälkeen rajoituksia tuli vähitellen ja niiden hyväksyminen tapahtui samaan tahtiin. Tähän päivään tultaessa on huomattava, että kannattavuuden peruspilarit on rakennettava jostain muusta kuin toiminnan vapaudesta. Nyt toimintaa on rajoitettu ja kaikkien perintätoimistojen toimintaa on samankaltaistettu.

5.4 Velkojan oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuuteen velkojan näkökulmasta vaikuttavat velallisen ja perintätoimiston toiminta. Nämä kaksi osapuolta ovat itsenäisiä toimijoita, joiden toimintaa on säädelty velkojan etua ajattelematta. Velkoja on harvoin syy siihen, miksi velallinen on velkaantunut, mutta kuitenkin lainsäädäntö on säädetty vain velallisen etua ajatellen. Haastatteluissa viitattiin muutossäädöksiin osalta siihen, kuinka velallisen kustannuspainetta siirretään yhä enemmän velalliselta velkojalle. Kyseenalaista on se, onko tämä velkojan kannalta reilua, koska velallinen on itse syyllinen velan maksamattomuuteen ja sen perintään. Velkojan etu ja oikeudenmukaisuus tietyissä tilanteissa kärsivät, mikäli perintä pitkittyy ja saatavan kotiuttaminen hidastuu. Tästä huolimatta lakia saatavien perinnästä on muutettu siten, että velallisella on valttikortti perinnän keskeyttämisessä missä perinnän vaiheessa tahansa. Normaalikin pieni perintätapaus voi muuttua isoksi ja pitkäksi oikeuskäsittelyksi, vain tämän velallisen mahdollisuuden takia.

Vaikka perintätoimisto parhaansa mukaan yrittää auttaa velkojaa, on tämä vaikeaa, kun lainsäädäntö rajoittaa tehdyistä toimenpiteistä vaadittavia perintäkuluja. Kuten edellä jo kerrottiin lakimuutoksista johtuvasta pienen perintätoimiston huo-

nommasta asemasta isoon perintätoimistoon verraten, on sillä vaikutusta myös velkojaan. Velkojan arvostus pienemmän perintätoimiston henkilökohtaista ja tapauskohtaista perintää kohtaan on huomattavasti suurempi kuin suuremman perintätoimiston liukuhihnatyötä kohtaan. Näin ollen perintälain muutokset eivät puolla velkojan oikeudenmukaisuutta saada mahdollisimman tehokasta perintäpalvelua tasavertaisesti kaikkien perintätoimistojen kesken. Kun velkojan kannalta pienen perintätoimiston perintä on tehokkaampaa, ei se puolestaan ole pienelle perintätoimistolle yhtä kannattavaa kuin isolle perintätoimistolle. Kuten aikaisemmin mainittiin, on olemassa perintätoimistoja, jotka kannattavuudesta huolimatta suorittavat perinnän velkojan edun mukaisesti mahdollisimman tehokkaasti omalla kuluriskillä.

5.5 Velkojan kassavirta

Jotkut perintälakiin tehdyistä muutossäädöksistä koskien kuluttajasaatavien perintää ovat vaikuttaneet suoraan velkojan kassavirtaan ja saatavien kotiuttamisen nopeuteen. Velkojan näkökulmasta merkittävimmät muutokset perintälakiin tehtiin vuonna 2013, jolloin perintätoimistojen perintäkeinoja rajoitettiin huomattavasti. Esimerkiksi velallisen mahdollisuus keskeyttää perintä on hidastanut perintäprosessia, koska haasteita käräjäoikeuteen joudutaan ottamaan enemmän. Se, että maksullisten maksuvaatimuksien määrä on laskettu kahteen, nopeuttaa myös oikeudelliseen perintään siirtymistä ja sitä kautta pitkittää velkojan saatavan perimistä. Samalla perintäkulujen enimmäismääristä on säädetty, mikä aiheuttaa sen, että perintätoimisto joutuu karsimaan yhdessä asiassa tehtäviä toimenpiteitä. Näin ollen perintätoimisto ei voi periä velkojan saatavaa yhtä nopeasti kuin aikaisemmin. Lisäksi velkojan itse suorittamista perintätoimenpiteistä vaadittavat perintäkulut rajoitettiin 5 euroon.

5.6 Aikaisemmat arviot muutossäädösten vaikutuksista kuluttajasaatavien perintään

Vuonna 2005 voimaan tulleiden muutossäädöksien vaikutuksia kuluttajasaatavien perintään arvioitiin HE:ssä (21/2004) seuraavasti. Kuluttajavelallisen aseman arvioitiin parantuvan perintäkulujen yhdenmukaistamisen ja erilaisten veloituskäytäntöjen poistamisen myötä. Perintätoimistojen osalta lakimuutoksien arvioitiin vaikuttavan kaikista eniten niihin perintätoimistoihin, jotka veloittavat perintäkuluja saatavan pääoman suuruudesta riippuen. Toisaalta arvioitiin, että perintätoimistot, joiden perintäkulut olivat aikaisemmin olleet suurempia, kohtuullistaisivat niitä velallisen etua ajatellen. Välittömät vaikutukset velkojan asemaan arvioitiin pieniksi, koska velkojan saisivat yhä korvauksen perinnästä aiheutuneista kuluista. Välillisiä vaikutuksia ei voida kuitenkaan kokonaan poistaa, mikäli perinnästä aiheutuneet kulut veloitetaan velalliselta ja velkojalta yhä tasaisemmin. Lakimuutoksien vaikutuksien arvioitiin vaikuttavan perintätoimiston toimintaan siten, että järjestelmissä ja sopimuksissa jouduttaisiin tekemään joitain muokkauksia. (HE 21/2004.)

Vuonna 2008 lakimuutosten myötä kuluttajasaatavien kuluttajansuojan ja -aseman arvioitiin parantuvan entisestään. Hyvää perintätapaa koskevien muutoksien arvioitiin turvaavan velallisen kannalta hyvän tavan vastainen ja sopimaton menettely. Perintälain lisäksi kuluttajasaatavien perintään aloitettiin soveltamaan myös kuluttajansuojalakia. Edellä mainittujen täydennysten arvioitiin olevan täsmällisempiä ja tarkkarajaisempia aikaisempaan lainsäädäntöön verraten. Tämän hallituksen esityksen liitteenä on tehty luettelo, jossa on listattu sopimattomana menettelyinä pidettävät toimet. (HE 32/2008.)

Vuonna 2013 voimaan tulleiden perintälain uudistusten arvioitiin vaikuttavan myönteisesti maksuvaikeuksissa olevien kuluttajavelallisten asemaan siten, että perintäkulujen määrä ei voisi nousta kohtuuttoman suureksi saatavan suuruuteen nähden. Epätodennäköiseksi arvioitiin velkojien menettelytapojen muutos, yhä useamman saatavan nopeampi siirtäminen oikeudelliseen perintään. Tämä arvioi-

tiin epätodennäköiseksi siksi, että velkojan eduksi katsottiin enemmän tuottoisa perintä kuin velalliselta mahdollisimman suuret perintäkuluvaatimukset. Mikäli arviointi kävisi toteen, olisi se velallisen kannalta huono, koska oikeudenkäyntikulut ja maksuhäiriömerkintöjen määrät kasvaisivat. Oikeudelliseen perintään asti menneiden saatavien kannalta arvioitiin velallisen näkökulmasta hyväksi se, ettei perintä pääse turhaan pitkittymään. Näin myös vapaaehtoisen perinnän ja oikeudellisen perinnän kokonaiskulut jäävät alhaisemmiksi sekä yhden saatavan perintä saadaan päätökseen nopeammin. Perinnän keskeyttäminen ja oikeudellisen perinnän aloittamisen mahdollisuus arvioitiin kannattavimmiksi etenkin niille kuluttajavelallisille, joilla on ulosotossa ennestään jo saatavia. Lakimuutosten katsottiin auttavan tällaisia velallisia etenkin siten, ettei heidän tarvitsisi turhaan maksaa toteutuvan vapaaehtoisen perinnän kustannuksia. (HE 57/2012.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimustyön tekeminen oli mielekästä ja sujui alusta loppuun ongelmitta. Oli palkitsevaa tutkia aihetta, jonka tutkimustuloksia voi itsekin käyttää työelämässä tulevaisuudessa. Tutkimuksen aiheen valinta oli helppoa, koska olen miettinyt vaikutuksia jo muutaman vuoden ajan perintäalalla töitä tehdessäni. Tutkimusongelmat ja tutkimustavoite muodostuivat lopullisen aiheen rajauksen ja näkökulmien valinnan jälkeen. Tämän jälkeen tein tutkimussuunnitelman, jonka avulla lähdin keräämään tietoa teoriaosuuteen. Lainsäädännön tarkastelu pienimpiä yksityiskohtia myöten oli aluksi haastavaa, mutta lakitekstiä oppi nopeasti lukemaan oikealla tavalla. Teoriaosuuden kirjoittaminen oli tutkimustyössäni mielestäni helpoin vaihe. Aiheesta löytyi paljon kirjallisuutta ja elektronisia lähteitä, mikä helpotti teoriaosuuden kirjoittamista huomattavasti. Käsitteet olivat ennestään tuttuja, joten niiden avaaminen ja selittäminen tuntui omalta. Vaikka käsitteet olivatkin tuttuja, niin lähes jokaisesta niistä oppi kuitenkin vielä jotain uutta. Tutkimuksen havaintoyksikkö eli ryhmä koostui kuluttajaperinnän osapuolista. Perusjoukko syntyi, kun tutkimusta päätettiin tutkia perintätoimiston ja velkojan näkökulmasta. Tutkimushenkilöiden valinnassa käytettiin yksinkertaista satunnaisotantaa eli kaikilla tutkimushenkilöillä oli yhtä suuri todennäköisyys tulla valituksi osaksi tutkimusta. Tutkimushenkilöiksi valittiin kaksi perintäalan ammattilaista, joilla on kokemusta sekä perintätoimiston toiminnasta että velkojan asemasta.

Koko tutkimuksen mielenkiintoisin osuus oli haastatteluiden tekeminen ja tutkimustuloksien analysointi. Näiden kahden viimeisen vaiheen aikana oli palkitsevaa huomata, kuinka vastauksia alkoi satelemaan tutkimustyön aloitusvaiheessa askarruttaviin kysymyksiin. Tutkimuskysymyksiä laatiessani oli heti selvää, että käytän tiedonkeruumenetelmänä haastattelua. Haastattelu oli tässä tapauksessa hyvä tapa kerätä aineistoa, koska tutkija ja haastateltava olivat vuorovaikutuksessa toisensa kanssa. Haastattelut toteutettiin aikaa käyttäen ja valmiiksi laadittujen kysymysten rinnalle tuli tarkentavia kysymyksiä haastatteluiden edetessä. Haastattelutilannetta voisi kuvailla jonkinlaiseksi kattavaksi keskustelutuokioksi. Haastatelta-

vilta saatiin vastaukset juuri niihin tutkimuskysymyksiin, joista saatiin tietoa tutkimusaiheesta sekä joiden avulla tutkimuksen tavoitteet tulivat toteutuneiksi.

Tutkimustuloksista on ensimmäisenä todettava, että perintälakiin tehdyt muutossäädökset on selvästi laadittu vain velallisen etua ajatellen. Se, mitä vaikutuksia niillä on velkojaan tai perintätoimistoon, on jätetty huomioimatta. Selvää on, että vuoden 2013 perintälain muutossäädökset ovat olleet huomattavimmat. Tutkimustuloksien avulla esiin nousi kolme perintään eniten vaikuttavinta muutosta. Nämä muutokset ovat perintäkulujen enimmäismäärien asettaminen, perintäkirjeiden lähettämisen enimmäismäärät sekä velallisen oikeus pyytää perinnän keskeyttämistä. Kaikilla muutoksilla on ollut jossain määrin negatiivisia vaikutuksia sekä perintätoimistoon että velkojaan. Muutokset ovat heikentäneet osittain perintätoimiston toiminnan tehokkuutta ja vaikuttaneet kannattavuuteen perintätoimiston koon mukaisesti. Muutossäädökset ovat asettaneet perintätoimistolle rajoitteita kuluttajasaatavan perinnän harjoittamiselle. Velkojan oikeudenmukaisuuden toteutuminen ja kassavirta kärsivät, koska perintä on pitkittynyt entisestään oikeudellisen perinnän yleistymisen takia. Saatavan kotiuttaminen velkojalle ei onnistu tietyissä tapauksissa enää yhtä tehokkaasti ja nopeasti kuin se on ennen muutossäädöksiä onnistunut. Perintälain muutossäädökset eivät ole kaikissa tilanteissa vaikuttaneet edes velalliseen positiivisesti. Maksuvaatimuksien lähettämisen enimmäismäärät ja oikeudelliseen perintään siirtyminen ovat aiheuttaneet velallisille lisää maksuhäiriömerkintöjä.

Tutkimustuloksien yleistettävyys sellaisten perintätoimistojen kesken, jotka harjoittavat kuluttajasaatavien perintää, on mahdollista. Tutkimustulokset kertovat, että muutossäädöksiä jälkeen perintätoimistot ovat eriarvoisessa asemassa kokonsa suhteen, mutta niiden toimintatavat ovat samankaltaistuneet koosta huolimatta. Jokaista kuluttajasaatavan perintää koskevat samat säädökset, riippumatta perintää suorittavasta perintätoimistosta. Toki perintätoimistojen tilannearvioissa esimerkiksi saatavan oikeudelliseen perintään siirtämisessä voi olla eroja, mutta niin yksityiskohtaisesti eroja ei ole tässä tutkittu. Velkojien osalta tutkimustulok-

sien yleistettävyyys ei ole yhtä luotettavaa kuin perintätoimiston osalta. Jokainen velkoja on yksilö ja ajattelee asioista eri tavalla. Toinen kokee suurempaa arvoa tehokkaalle ja nopealle perinnälle kuin toinen. Oikeudenmukaisuus ja kassavirta ovat tärkeämpiä perinnän pilareita yhdelle velkojalle kuin toiselle. Tässä tutkimuksessa velkojan näkemys on kuitenkin yleinen ja asiapohjainen, eikä mene sen syvemmälle yksilöllisiin mielipiteisiin tai tunteisiin.

Tutkimustuloksien luotettavuuteen vaikuttaa haastateltavien määrä, joka olisi voinut olla tässä tapauksessa suurempikin. Toisaalta on vaikea sanoa, olisivatko tutkimustulokset olleet erilaisia, vaikka haastateltavia olisi ollut enemmän. Tutkimustuloksien luotettavuutta puoltavat aikaisemmat arviot perintälain muutoksien vaikutuksista kuluttajasaatavien perintään. Velallisen edun ja aseman arvioitiin parantuvan muutoksien myötä ja näin suurimmaksi osaksi on tapahtunutkin. Perintätoimiston toiminnassa arvioitiin tapahtuvan muutoksia toimenpiteissä ja esimerkiksi oikeudellisen perinnän yleistyminen nähtiin mahdolliseksi, mutta epätodennäköiseksi. Lakimuutosten arvioitiin vaikuttavat perintätoimistoihin siten, että perintäkuluvaatimukset yhtenäistyisivät ja näin on myös käynyt. Velkojan kannalta huonoksi arvioitu ja myöhemmin toteutunut vaikutus oli se, että kuluvastuuta perinnästä siirrettäisiin yhä enemmän velalliselta velkojalle. Velkojan näkökulmasta oikeudellisen perinnän suuria perintäkuluja tärkeämmäksi arvioitiin tuottoisa perintä. Tehdyissä arvioinneissa pelätyt velallisen maksuhäiriömerkinnän ja suuret oikeudenkäyntikulut toteutuivat muutossäädöksien seurauksena.

Tutkimuksen toteutus onnistui suunnitelmien mukaisesti. Tutkimukseen saatiin kerättyä haluttu määrä lainsäädäntöä ja teoriaa, joiden selittäminen oli johdonmukaista. Keskeisten käsitteiden avaaminen onnistui hyvin ja selkeästi. Haastatteluiden toteuttaminen ja analysointi vei huomattavasti enemmän aikaa kuin oli arvioitu, mutta se ei kuitenkaan vaikuttanut työn onnistumiseen, koska aikaa oli jäljellä riittävästi. Haastattelukysymyksien laadinta, suhteessa niistä saatuihin tietoihin onnistui moitteettomasti. Kokonaisuudessaan tutkimus on kattava paketti perintälakiin tehdyistä, kuluttajasaatavien perintää koskevista muutossäädöksistä. Tutki-

muksen tutkimuskysymyksiin onnistuttiin vastaamaan ja tutkimuksen tavoite onnistuttiin täyttämään. Tutkimuksen validiteetti eli pätevyys on hyvä, koska tutkimusmenetelmien avulla tutkimuksen tarkoitus kävi toteen. Jos sama tutkimus tehtäisiin uudestaan samoissa olosuhteissa, saataisiin samat tutkimustulokset. Voidaan siis todeta, että tutkimus on reliaabeli eli luotettava tutkimus.

Jatkotutkimusideoita voisi olla tutkia kuluttajasaatavien perintää koskevien muutossäädöksien vaikutuksia velallisen näkökulmasta tai koko yhteiskunnan näkökulmasta. Olisi myös mielenkiintoista saada selville, kuinka paljon lakimuutokset todellisuudessa ovat kuormittaneet käräjäoikeuksia ja ulosottovirastoja.

LÄHTEET

Aurejärvi, E. & Hemmo, M. 2006. Luotto-oikeuden perusteet. 2. painos. Helsinki. Talentum.

Aurejärvi, E. & Hemmo, M. 2006. Velvoiteoikeuden oppikirja. 3. painos. Helsinki. Edita.

HE 199/1996. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä ja laeiksi eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta. Viitattu 16.3.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1996/19960199>

HE 103/2001. Hallituksen esitys Eduskunnalle euron käyttöönoton edellyttämiksi muutoksiksi eräisiin oikeusministeriön hallinnonalan lakeihin. Viitattu 2.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2001/20010103>

HE 21/2004. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Viitattu 2.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2004/20040021>

HE 32/2008. Ehdotus hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laiksi kuluttajasuojalain 2 luvun muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Viitattu 2.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080032>

HE 57/2012. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kaupallisten sopimusten maksuehdoista, laiksi saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi. Viitattu 2.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2012/20120057>

Hemmo, M. 2005. Sopimusoikeus III. Helsinki. Talentum.

Hyvärinen, H. Hulkko, P. & Ohvo, S. 2004. Yksityisoikeuden perusteet. Helsinki. WSOY.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. Perintäkulut ja perinnän eteneminen. Viitattu 5.1.2017.

<http://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/perinta/perintakulut-ja-perinnan-eteneminen/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. 2014. Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä. Viitattu 6.1.2017.

<http://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/hyva-perintatapa-kuluttajaperinnassa/#1.3>

Koulu, R. & Lindfors, H. 2010. Maksukyvyttömyys. Helsinki. Edita Prima.

L20.1.1978/38. Kuluttajansuojalaki. Viitattu 22.3.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1978/19780038>

L22.4.1999/513. Laki saatavien perinnästä. Viitattu 1.1.2017.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990513>

L9.11.2001/964. Laki saatavien perinnästä annetun lain 10 §:n muuttamisesta.

Viitattu 2.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2001/20010964>

L21.1.2005/28. Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Viitattu

2.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20050028>

L29.8.2008/568. Laki saatavien perinnästä annetun lain 4 §: muuttamisesta. Vii-

tattu 2.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2008/20080568>

L18.1.2013/31. Laki saatavien perinnästä annetun lain muuttamisesta. Viitattu

2.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130031>

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. Helsinki. Talentum.

Niemi, J. Väkiparta, H. & Tarkkala, H. 2009 Asiamieskielto ja perintäkulut. Helsinki. Hakapaino Oy.

Niemi, M-L. 2014. Luotto-oikeus. Helsinki. Talentum.

Norros, O. 2012. Velvoiteoikeus. Helsinki. SanomaPro.

Saarnilehto, A. 2005. Pääasiat velvoitteesta. Helsinki. WSOY.

Suojanen, K. Savolainen, H. & Vanhanen, P. 2006. Opi oikeutta. Tradenomin käsikirja. Helsinki. KS-Kustannus Oy.

Uitto, T. 2009. Maksuvelvollisuuden lakkaamisesta. Turku. Gummerus Kirjapaino Oy.

Willman, P. 1999. Perinnän opas. Helsinki. Edita.

LIITE 1

HAASTATTELULOMAKE

Kaikki seuraavaksi esitetyt kysymykset koskevat kuluttajasaatavien osalta perintälakiin tehtyjä muutossäädöksiä sekä kuluttajasaatavien perintää.

1. Mikä on mielestänne huomattavin perintälakiin tehty muutos?
2. Mikä on mielestänne hyödyllisin perintälakiin tehty muutos?
3. Mikä on mielestänne hyödyttömin perintälakiin?
4. Ovatko perintälain muutossäädökset vaikuttaneet perintäprosessin tehokkuuteen?
5. Miksi perintälain muutossäädökset ovat vaikuttaneet perintäprosessiin positiivisesti?
6. Miksi perintälain muutossäädökset ovat vaikuttaneet perintäprosessiin negatiivisesti?
7. Mitä toimenpidemuutoksia olette perintätoimistossanne tehneet perintälain muutossäädösten myötä?
8. Ovatko perintälain muutossäädökset pakottaneet perintätoimistoanne muuttamaan keskeisiä toimintaperiaatteita?
9. Kuinka paljon perintälain muutossäädökset ovat pakottaneet teitä pitämään koulutusta työntekijöillenne?
10. Ovatko perintälain muutossäädökset vaikuttaneet perintätoimiston toiminnan kannattavuuteen?
11. Ovatko perintälain muutossäädökset vaikuttaneet velkojien saatavien kotiuttamisen nopeuteen?
12. Ovatko muutossäädökset velkojan edun mukaisia?
13. Jos vertaatte perintäprosessia ennen ja jälkeen perintälain vuoden 2013 muutossäädöksiä, kertokaa oma näkemyksenne asiasta.